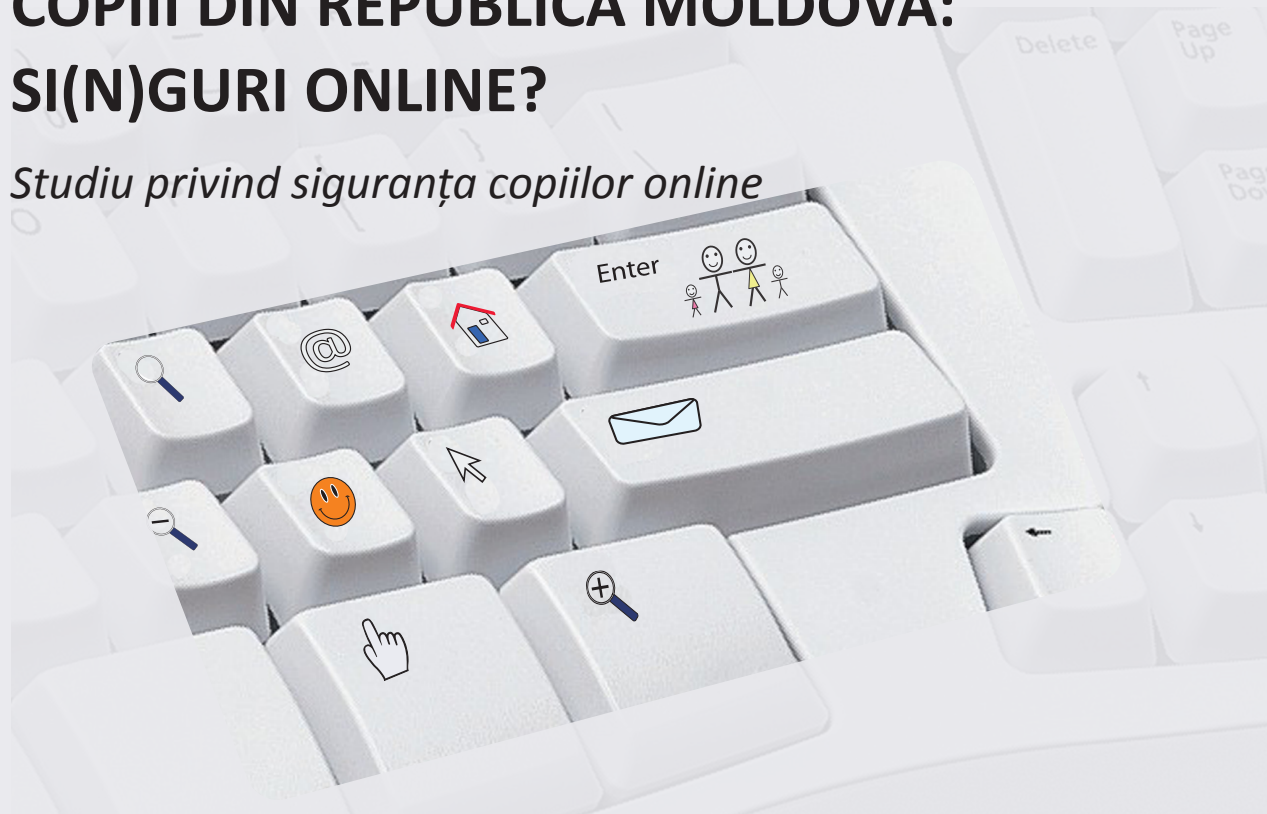

COPIII DIN REPUBLICA MOLDOVA: SI(N)GURI ONLINE?

Studiu privind siguranța copiilor online

CUPRINS

Autor: Viorelia Rusu

Editor: Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”

Președinte – Ana REVENCO

Acest Raport este bazat pe datele obținute în cadrul studiului privind siguranța copiilor online în Republica Moldova, efectuat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”.

Unele materiale din această ediție pot fi xerocopiate și reproduse fără acordul prealabil al autorilor numai în scopuri instructive, științifice, ce nu urmăresc obținerea de profit, cu condiția indicării autorului și sursei.

Pentru informații suplimentare privind prezenta publicație ne puteți contacta:

Republica Moldova, Chișinău, MD-2012, CP 259.

Tel.: (+373 22) 23 49 06

Fax: (+373 22) 23 49 07

E-mail: office@lastrada.md

Web Site: www.lastrada.md

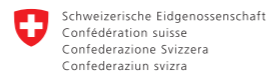
Linia Fierbinte: 0 800 77777 (gratuit pe întreg teritoriul Republicii Moldova)

+ (373 22) 23 49 06 (pentru apeluri de peste hotare)

Skype: Consultant 0 800 77777

Copyright © Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, 2011

Această publicație a fost realizată cu susținerea financiară a Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare. Conținutul acestei publicații ține de responsabilitatea Centrului Internațional „La Strada” și nu reflectă neapărat viziunile donatorului(lor).

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Lista diagramelor și tabelor înserate în Raport.....	3
NOTĂASUPRAEDIȚIEI.....	7
MULȚUMIRI.....	11
SUMAREXECUTIV.....	15
CAPITOLUL I. SIGURANȚA COPIILOR ONLINE – PRECIZĂRI CONCEPTUALE ȘI ABORDĂRI ACTUALE.....	21
CAPITOLULII.OBIECTIVELEȘIMETODOLOGIASTUDIULUI.....	29
CAPITOLUL III. REZULTATELE STUDIULUI.....	35
1. Practici privind accesarea Internetului și activități online.....	35
• Rolul Internetului în viața copiilor.....	35
• Orele accesării.....	36
• Modalitățile accesării.....	38
• Durata accesării.....	39
• Scopurile accesării Internetului de către copii.....	41
• Monitorizarea activității online din partea părinților și profesorilor.....	50
2. Comportamentul copiilor online.....	52
• Contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate.....	52
• Comunicare online cu tentă sexuală și propuneri indecente online.....	54
• Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online.....	58
• Întâlniri offline cu persoane cunoscute online.....	60
• Accesarea a materialelor cu caracter pornografic.....	68
• Hărțuirea online.....	70
3. Rolul părinților și profesorilor în reducerea riscurilor întâmpinate online de copii.....	73
CAPITOLUL IV. RECOMANDĂRI.....	81
ANEXE	
Anexa 1. Chestionar pentru copii.....	87
Anexa 2. Ghid de interviu cu specialiștii.....	93
Anexa 3. Interviuri individuale cu specialiștii.....	94
Anexa 4. Focus-grupuri cu copii, utilizatori ai Internetului.....	95

Lista diagramelor și tabelelor inserate în Raport

Nr.	Denumirea	Pagina
Tab. 1	Distribuția copiilor chestionați după zone statistice și mediul de reședință în care locuiau	30
Tab. 2	Vârsta copiilor care au indicat că utilizează Internetul, inclusiv în scopul accesării camerei web	48
Tab. 3	Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ce acțiuni din cele menționate mai jos ai întreprins în ultimele 12 luni”?	52
Tab.4	Distribuția răspunsurilor la întrebarea “Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel?”	65
Tab.5	Date socio-demografice privind copiii care au bifat concomitent mai multe acțiuni – a) au cunoscut online persoane din alte țări, b) au primit propunerea de a se întâlni cu persoane din alte țări, c) li s-au făcut propuneri indecente, d) au comunicat online pe subiecte cu tentă sexuală	65
Tab.6	Distribuția răspunsurilor la întrebarea “Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, ai spus cuiva despre aceasta?”	66
Tab.7	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: “Dacă te-ai întâlnit măcar o dată cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, din ce țară a fost această persoană”?	67
Fig. 1	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „De obicei în care intervale de timp accesezi Internetul?”	37
Fig. 2	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Atunci când accesezi, de obicei cât timp petreci încontinuu pe Internet”?	39
Fig. 3	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În ce scopuri ai utilizat Internetul în ultimele 3 luni?”	42
Fig. 4	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Prin ce canale ale Internetului comunică cu persoane din alte țări pe care le-ai cunoscut prin Internet și cu care comunică exclusiv prin Internet?”	45
Fig. 5	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Prin ce canale ale Internetului comunică cu persoane pe care le-ai cunoscut prin intermediul Internetului, recomandate de persoane demne de încredere (familia, rude), pe care le cunoști nemijlocit”?	45

Fig. 6	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Prin ce canale ale Internetului comunicați cu persoane pe care le-ați cunoscut nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele?”	46
Fig. 7	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Prin ce canale ale Internetului comunicați cu rude aflate peste hotare?”	46
Fig. 8	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Care sunt subiectele despre care comunicați cu persoane din alte țări, pe care le-ați cunoscut prin Internet și comunicați exclusiv pe această cale?”	55
Fig. 9	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă ai cunoscut prin Internet persoane din alte țări (cu excepția rudelor) și comunicați cu ele exclusiv prin Internet, ce propuneri ți-au făcut ele?”	56
Fig. 10	Numărul copiilor care au indicat că persoane din alte țări, cunoscute online, le-au făcut propuneri indecente	57
Fig. 11	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet (cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)?”	60
Fig. 12	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, care a fost vârsta acestei persoane?”	61
Fig. 13	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, ai spus cuiva despre aceasta?”	63
Fig. 14	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, de ce gen era această persoană?”	64

Notă asupra ediției

Notă asupra ediției

Creșterea exponențială a rolului pe care-l joacă noile tehnologii informaționale în viața de zi cu zi nu ne mai impresionează și intră în normalitate. Ne-am obișnuit cu faptul că până și copiii, ba poate în special copiii, pătrund mult mai ușor în tainele acestui spațiu virtual și-l valorifică adesea mai liber și cu mai multă îndemânare decât mulți dintre cei maturi. În același timp, utilizarea noilor tehnologii informaționale, în special a Internetului, are și fețe ascunse. În ultimii ani sunt tot mai îngrijorătoare preocupările părinților și pedagogilor din mai multe țări privind aspectele siguranței online a copiilor. Fiind parte componentă a spațiului geocibernetice și fiind supusă efectului globalizării tehnologice, Republica Moldova se confruntă și ea inevitabil cu această problemă ce vizează cetățenii ei de vârstă fragedă.

Pe de altă parte, în urma mai multor campanii sociale desfășurate de Centrul Internațional „La Strada” și axate pe informarea publicului larg despre fenomenul trafic de ființe umane, inclusiv trafic de copii, prevenirea lui, a devenit necesar de a extinde domeniul de activitate și asupra formelor de exploatare sexuală comercială a copiilor. Și deși a intrat în vizorul relativ de puțin timp, recent exploatarea sexuală comercială a copiilor, cu diferitele ei forme de manifestare, inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale, a devenit chiar una din direcțiile de activitate ale Centrului. În anul 2011 colaboratorii Centrului „La Strada” au organizat zeci de seminare de informare a adolescenților

despre multiplele pericole la care aceștia se expun online și despre aspectele utilizării în condiții sigure a Internetului. Aceste activități de informare și prevenire s-au desfășurat cu susținerea deplină a Ministerului Educației al Republicii Moldova, un partener mai vechi al Centrului Internațional „La Strada” în campaniile de sensibilizare a grupurilor de risc pe fenomenul trafic de persoane, iar recent și în activitățile de informare a copiilor privind comportamentul sigur online.

Ideea unei sinteze a informației privind aspectele siguranței online a copiilor în cadrul unui studiu efectuat simultan cu seminarele de informare a venit după primele activități de informare, în cadrul cărora copiii relateau lucruri destul de curioase și îngrijorătoare în același timp despre comportamentul lor online. Întrucât la nivel național practic lipsesc statistici și cercetări care ar face lumină asupra interacționării copiilor cu lumea virtuală, am avut convingerea că această idee tocmai răspunde nevoii de cunoaștere a comportamentului copiilor online, care implică anumite riscuri pe care copiii nu le conștientizează, precum și a necesității de elaborare a unor strategii de prevenire și diminuare a pericolelor în cauză. Studiul este astfel un pas absolut necesar, un argument util în vederea sensibilizării părinților, pedagogilor, publicului cât mai larg și o condiție a mobilizării resurselor în vederea abordării tematicii siguranței copiilor online.

De menționat, că informarea copiilor a fost obiectivul primar și de bază al activităților de sensibilizare, iar chestionarea lor a fost parte componentă a acestor activități, despre care părinții cunoșteau și asupra căruia

și-au dat acordul. Și că în acest Raport termenul „copil” se referă doar la persoane cu vârsta de 12-16 ani, școlarizați în instituțiile de învățământ preuniversitar din republică, anume ei și fiind grupul țintă al studiului respectiv.

Prezentul Raport are scopul de a informa cadrele didactice, părinții, persoanele antrenate în procesul de educație a copiilor, inclusiv din societatea civilă, privind comportamentul copiilor online din Republica Moldova. Iar detaliile studiului vor servi, sperăm noi, drept impuls pentru unificarea și consolidarea eforturilor tuturor actorilor în atenția cărora se află nemijlocit copiii, utilizatori activi ai noilor tehnologii informaționale.

Conținutul propriu-zis al Raportului este compartimentat în patru capitole. Capitolul I își propune să familiarizeze cititorii cu aspectele teoretice ale abordării problemei

siguranței copiilor online. Capitolul II tratează obiectivele și metodologia studiului. Capitolul III prezintă nemijlocit rezultatele studiului în cauză, iar ultimul Capitol, al IV-lea, include un șir de recomandări pentru diferiți actori în domeniu.

Având în vedere dificultatea studierii experienței copiilor de navigare online, precum și informația limitată de care dispunem și pe care am folosit-o pentru analiză, vom fi recunoscători pentru oricare comentarii la conținutul acestei publicații, precum și pentru orice informații suplimentare privind comportamentul copiilor online și riscurile cu care se confruntă. În această ordine de idei, vom fi bucuroși să ne expediați părerile pe adresa Departamentului Analitic al Centrului Internațional “La Strada”, indicată la pagina 2 a prezentei publicații.

Mulțumiri

Mulțumiri

Mai multe persoane și instituții au contribuit la buna desfășurare a acestui studiu, cărora ținem neapărat să le mulțumim și pe această cale. Suntem bucuroși în primul rând pentru deschiderea și susținerea oferită de Ministerul Educației al Republicii Moldova. Aducem de asemenea sincere mulțumiri profesorilor de informatică din diferite licee ale republicii, pentru informația oferită cu generozitate în cadrul interviurilor individuale privind aspectele monitorizării și facilitării accesării sigure a Internetului de către adolescenți: *nei Bulduma Nina*, Liceul „Grigore Vieru” din or. Briceni, *nei Cazac Maria*, Liceul teoretic „Mihai Sadoveanu” din or. Ocnița, *dlii Chilimicenco Sergiu*, Liceul teoretic nr. 2 din or. Vulcănești, *nei Concescu Valentina*, Liceul teoretic „Ștefan cel Mare” din or. Drochia, *nei Euș Tatiana*, Liceul teoretic „Mihail Lomonosov” din or. Hâncești, *nei Gânga Olga*, Liceul teoretic „Petru Rareș” din or. Soroca, *nei Gonciar Viorica*, Liceul teoretic din or. Ialoveni; *nei Ionaș Ludmila*, Liceul teoretic „Petre Ștefănuță” din or. Ialoveni; *dlii Jitari Sergiu*, Liceul Teoretic „Lucian Blaga” din or. Bălți, *nei Nebunu Ala*, Liceul teoretic „Dimitrie Cantemir” din or. Cahul; *nei Petic Lilia*, Liceul teoretic „Mihai Eminescu” din or. Ungheni, *nei Rogate Svetlana*, Liceul teoretic „Alecu Russo” din or. Orhei, *nei Rudoii Svetlana*, Liceul „Mihai Eminescu” din or. Chișinău, *dlii Sulima Sergiu*, Liceul teoretic „Ion Creangă” din or. Florești, *nei Burusciuc Ala*, Liceul teoretic „A. Cehov” din or. Florești, *nei Mazurova*

Irina, Liceul teoretic „Alexandr Pușkin” din or. Căușeni. Sincere mulțumiri exprimăm de asemenea activiștilor din cadrul organizațiilor neguvernamentale, care operează programe de informare pentru tineret în cadrul centrelor comunitare: *nei Oxana Zavidei și Lilia Hropotinschi*, ONG „Stimul” din or. Ocnița; *dlii Gurău Sergiu*, președintele Asociației Obștești „Eco-Răzeni” / Centrul de Informare și Instruire pentru Tineri „Valul III” din c. Răzeni, r-nul Ialoveni; *nei Boico Maria*, Președintele Asociației obștești „Generația mea” / Centrul comunitar de acces la informare și instruire pentru tineri „Amicul” din c. Grătiești.

Ținem neapărat să mulțumim echipei de voluntari din cadrul Centrului Internațional „La Strada”, care au desfășurat activități de informare a copiilor din licee privind siguranța online și, paralel, au servit ca operatori de teren în desfășurarea acestui studiu, organizând focus-grupuri tematice cu copiii. Îi mulțumim *nei Anastasia Oceretnîi*, doctor în sociologie, șef Catedră Sociologie, Facultatea Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova, pentru suportul oferit în elaborarea metodologiei studiului și revizuirea versiunilor inițiale ale acestui Raport.

În fine, sincere mulțumiri copiilor înșiși care au participat la prezentul studiu – atât pentru informația care a fost, credem noi, oferită cu sinceritate, cât și pentru deschiderea de a fi învățat și noi comportamentul online lipsit de riscuri. Nu putem să nu mulțumim și părinților acestora, care prin cooperare la acest studiu au dat dovadă că nu le este indiferentă soarta copiilor lor. Prin aceeași cooperare, atât părinții, cât

și profesorii, au arătat că nu sunt indiferenți și față de destinele altor copii – celor care vor fi încadrați în viitoarele programe de informare privind navigarea sigură online.

În sfârșit, avem convingerea că prezentul studiu ne va permite să înțelegem mai bine problemele cu care se

confruntă copiii navigând pe Internet, iar în consecință să construim campanii eficiente de prevenire a riscului abuzării sexuale a copiilor prin intermediul tehnologiilor informaționale și să oferim, în timp util, soluții adecvate celor care au trăit o experiență neplăcută online.

Sumar executiv

Sumar executiv

Acest Raport a fost întocmit din datele obținute în cadrul studiului privind aspectele siguranței online a copiilor din Republica Moldova, efectuate de către Centrul Internațional „La Strada”, care au avut ca scop colectarea informației despre comportamentul copiilor online. Bazându-se pe rezultatele cercetării, raportul include un șir de recomandări pentru specialiștii interesați în prevenirea comportamentului online riscant al copiilor, recomandări care pot de asemenea servi în calitate de suport la elaborarea unor campanii naționale efective în domeniu.

- **Metodele de cercetare** au inclus chestionarea copiilor pe un eșantion reprezentativ de 1.347 copii utilizatori de Internet din 59 de localități ale Republicii Moldova, interviuri cu 20 specialiști din 20 localități ale țării, focus-grupuri în 8 localități urbane și rurale din diferite zone ale republicii și analiza documentară (rapoartele seminarelor privind siguranța online pentru copiii și articole din presa scrisă).
- **Studiul s-a axat pe investigarea principalelor riscuri online:** contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate, comunicarea cu tentă sexuală și propuneri indecente online, schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online, întâlniri offline cu persoane cunoscute online, accesarea online a materialelor cu caracter pornografic și hărțuirea online (eng.: *cyberbullying*).

În acest raport, prin „copii” se subînțeleg persoane din Republica Moldova cu vârsta între 12-16 ani, care utilizează Internetul, indiferent de mijloacele tehnice și locul accesării.

Accesarea Internetului și activități online

- **Internetului a devenit parte componentă din viața de zi cu zi a copiilor.** Circa 80% dintre copii din localitățile urbane și circa 70% din localitățile rurale au acces la Internet.
- **Orele accesării.** Circa 84% accesează Internetul în intervalul de timp 14:00-22:00, cca 10% accesează la 22:00-08:00, iar 6% din copii au raportat accesul la Internet între orele 08:00-14:00.
- **Modalitățile accesării.** 3/4 dintre copii accesează Internetul acasă, restul – la prieteni, școală și Internet-cafenea.
- **Durata accesării.** Majoritatea copiilor petrec pe Internet din momentul accesării 3-4 ore, iar fiecare al 7-lea copil petrece pe net 5-6 ore, fiecare al 17-lea – 7-8 ore încontinuu și în intervalul de timp 22:00-8:00.
- **Scopurile principale de accesare a Internetului.** Utilizarea Internetului a implicat diferențierea a 11 categorii de răspunsuri indicate de copii, dintre care cele mai frecvente au fost vizitarea profilului personal pe rețele sociale – 90%, căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă – 89%, expedierea/recepționarea mesajelor în regim real – 77%, vizionarea clipurilor video/filmelor – 76%, folosirea camerei web – 48% (dintre aceștia,

fiecare al zecelea copil utilizează camera web în timpul nopții), jocuri online – 44%, citirea/vizionarea știrilor pe Internet – 42%, expedierea/recepționarea mesajelor e-mail – 36%, convorbiri telefonice – 35%, comunicarea prin blog – 12% sau chat – 11%. Patru din zece copii utilizează site-urile sociale pentru comunicarea cu persoane din alte țări pe care le-au cunoscut online, cu alte persoane pe care le-au cunoscut online sau cele cunoscute nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele. În topul site-urilor mai populare sunt *www.odnoklassniki.ru*, *www.facebook.com*, *www.formspring.com* și *www.vkontakte.ru*. 2/3 din numărul copiilor chestionați preferă să comunice cu semenii lor mai degrabă online decât offline.

- **Monitorizarea activității online de către părinți și profesori.** Dacă accesarea Internetului la școală și la centrele pentru tineri este supravegheată, comportamentul online al copiilor acasă în mare parte rămâne în afara atenției părinților sau rudelor acestora.

Comportamentul online al copiilor

1. **Contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate.** Opt din zece copii chestionați au relatat că pe parcursul ultimului an au căutat noi cunoscuți prin Internet și și-au adăugat în profilul personal din rețeaua socială, pe lista prietenilor, persoane pe care nu le-au întâlnit niciodată în realitate. Tot atâtia copii au relatat în cadrul seminarelor de informare că au

fost contactați online de persoane necunoscute (din alte țări și din Republica Moldova). Din numărul total al copiilor chestionați, 79% au cunoscut prin Internet persoane din alte țări (nu rude).

2. **Comunicarea online cu tentă sexuală și propuneri indecente online.** Rapoartele seminarelor de informare arată că fiecare al zecelea copil care a făcut cunoștință online cu persoane din alte țări, a primit online o propunere indecentă. Conform rezultatelor chestionării, propunerile online, făcute copiilor de către persoanele din alte țări se refereau la schimbul de fotografii personale – 23%, schimbul de contacte – 22%, propunerea de a se întâlni – 21%, de a face schimb de linkuri/site-uri și fișiere – 15%, precum și propuneri indecente – 7%. Printre subiectele de comunicare cu persoane din alte țări pe care copiii chestionați i-au cunoscut prin Internet și comunicau online au figurat muzica/foto/jocuri – 28%, hobby – 18%, studii – 14%, relațiile cu prietenul/prietena – 13% și subiecte cu caracter sexual – 6%. Patru din zece copii chestionați recunosc că au făcut schimb de complimente online cu persoane necunoscute de sex opus.
3. **Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online.** Dintre cei chestionați, 4 copii din 10 spun că au făcut schimb de date cu persoane pe care le cunoșteau doar comunicând prin net. Fiecare al treilea copil chestionat a expediat propriile fotografii, iar fiecare al șaselea a expediat secvențe video

persoanelor pe care le cunoșteau doar din Internet. Fiecare al patrulea copil a preferat să se prezinte pe net ca o altă persoană decât este în realitate.

4. **Întâlniri offline cu persoane cunoscute doar online.** Dintre copiii chestionați, 5 din 10 au indicat că s-au întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-au cunoscut prin Internet, iar unul din zece copii a menționat că nu s-a întâlnit, dar a avut sau avea astfel de intenție la momentul chestionării. Geografia persoanelor cunoscute online și întâlnite offline variază, iar în top figurează Federația Rusă, România și Italia. Datele cercetării relevă că doar 32% dintre copii informează părinții despre întâlnirea offline cu persoane cunoscute online; 61% dintre copii povestesc despre aceasta prietenului/prietenei, 30% povestesc semenilor, 17% – unui adult în care ei au încredere, iar 18% nu spun nimănui nimic. Rezultatele chestionării arată că în 48% din cazuri vârsta persoanelor cu care copii s-au cunoscut online și s-au întâlnit offline era de cele mai multe ori similară cu a lor, în 43% din cazuri acestea aveau 16-20 ani, în 4% – 21-25 ani, și în alte 4% – 26-38 ani. Copiii care se întâlnesc offline cu persoane cunoscute online de cele mai multe ori sunt fete, cu vârsta cuprinsă între 15 -16 ani, preponderent din mediul rural.
5. **Accesarea online a materialelor cu caracter pornografic.** Deși chestionarea copiilor nu a

abordat acest subiect, datele calitative obținute prin intervievarea specialiștilor, din discuțiile în focus-grupuri cu copiii și din rapoartele seminarelor demonstrează că majoritatea copiilor de vârsta cercetată au accesat, în mod voluntar sau involuntar, astfel de materiale.

6. **Hărțuirea online.** În cadrul cercetării copiii și specialiștii au raportat situații în care copiilor li s-au furat profilurile de pe site-urile sociale, li s-au creat profiluri noi în care au fost plasate informații necenzurate/cu conținut defăimător sau imagini indecente.

Rolul părinților și profesorilor în reducerea riscurilor împinșinate online de copii

Datele cercetării arată, că atunci când adulții le deschid copiilor lumea Internetului, ultimii deseori nu primesc nici un fel de indicații cum să se comporte online. Majoritatea specialiștilor au exprimat îngrijorarea față de riscul afectării dezvoltării psihice a copiilor care accesează în mod liber site-urile pornografice sau se joacă online în jocuri cu conținut agresiv. În opinia majorității specialiștilor intervievați, pentru a diminua riscurile online pentru copiii utilizatori ai Internetului, atât în mediul familial, cât și în școală, ar fi utilă instalarea unor filtre speciale. Aproape toți profesorii de informatică au salutat ideea includerii unei ore special dedicate siguranței online în curriculum școlar la disciplina „Informatică”.

I. Siguranța copiilor online – precizări conceptuale și abordări actuale

I. Siguranța copiilor online – precizări conceptuale și abordări actuale

Siguranța este un sentiment de securitate și un drept de care are nevoie orice persoană, indiferent de vârstă, genul, starea materială, originea sau statutul ei social. Dezvoltarea psiho-emoțională armonioasă a copiilor reprezintă cea dintâi preocupare a părinților și educatorilor, ea stă la baza siguranței propriului viitor, dar și a siguranței generațiilor ce vin, a întregii societăți. Părinții sunt liniștiți când își știu copiii lor acasă – fie că privesc televizorul, fie că navighează pe net – prezența lor fizică în căminul familial de regulă le dă sentimentul siguranței pentru copii lor. Ei recunosc că în afara cuibului părintesc nu pot controla riscurile reale care-i pot amenința pe copii, dar mai ales pe adolescenți în procesul lor (deseori anevoios) de maturizare. Locuința încuiată ziua și noaptea pare să imprime un sentiment mai profund de siguranță fizică pentru membrii familiei, separându-i de o lume externă ce abundă de situații criminogene și alte lucruri neplăcute. Mulți părinți însă nu conștientizează că, aflați în mediul familial în fața calculatorului copiii lor, sunt absorbiți de o altă lume, cibernetică, nu mai puțin saturată de capcane și primejdii.

Rețeaua globală a Internetului oferă oportunități excelente pentru copii de a căuta informații necesare pentru pregătirea temelor, a cunoaște și a comunica cu persoane din alte țări, a construi pagini personale pe site-urile de socializare și a petrece vesel timpul online. Totodată, aceste oportunități pot fi considerate drept provocări: cum pot copiii să rămână în siguranță în acest

spațiu virtual, global și nemărginit? Riscurile cu care se confruntă copiii online variază de la agresiune verbală și calomniere până la recrutarea online a copiilor cu scop de exploatare sexuală. Cu ajutorul mouse-ului, tinerii întreprind acțiuni virtuale, dar care pot avea consecințe reale pentru dezvoltarea lor psiho-emoțională.

Cât timp petrec copiii pe Internet, care sunt scopurile utilizării Internetului, ce fel de acțiuni întreprind ei, accesând Internetul, prin ce canale ale Internetului comunică cu persoane străine și prieteni, ce propuneri online primesc ei de la diferite persoane și care sunt subiectele de comunicare între ei? Se întâlnesc oare offline copiii cu persoane cunoscute online și informează oare despre aceasta părinții? Sunt doar unele întrebări la care trebuie să știm răspunsurile pentru a înțelege căror riscuri sunt supuși copiii și, respectiv, pentru a construi campanii eficiente de prevenire a acestor riscuri.

Copiii rareori cunosc sau conștientizează riscurile cu care se pot confrunța online, iar părinții acestora – fie că la fel nu conștientizează, fie că nu cunosc posibilitățile tehnice pentru a face față acestor riscuri. Pentru a asigura protecția online a copiilor este necesară o cooperare strânsă a părinților, a sectorului public și privat cu copiii înșiși, utilizatori sau potențiali utilizatori ai Internetului.

În Moldova problema siguranței online a copiilor abia începe a fi conștientizată de corpul didactic și de părinți. În anul 2011, la inițiativa și cu suportul didactico-metodologic al Centrului Internațional „La Strada” și cu susținerea Ministerului Educației al Republicii Moldova,

a fost lansat la nivel național un program de informare a elevilor claselor a VI-IX despre aspectele siguranței online. Atât copiii, cât și profesorii, părinții au susținut fără echivoc această inițiativă, considerând-o foarte importantă și utilă copiilor.

Cercetarea *“EU Kids Online II: Enhancing Knowledge Regarding European Children’s Use, Risk and Safety Online”*,¹ efectuată în 25 de țări europene, a permis scoaterea în evidență a unui șir de riscuri cu care se confruntă online copiii din spațiul european. De menționat, că siguranța online a copiilor este un subiect foarte actual și intens abordat în țările europene, unde părinții, profesorii și activiștii societății civile și-au unit eforturile în acest sens. Programul Comisiei Europene „Safer Internet” (din engleză: „Internet mai sigur”) este unul multianual ce scontează protecția copiilor utilizatori ai internetului și altor tehnologii de comunicare și își propune sensibilizarea opiniei publice în aceste context, sporirea și încurajarea inițiativelor de auto-reglementare în domeniu și implicarea copiilor în crearea unui mediu online mai sigur, asigurarea opiniei publice cu o rețea de puncte de contact pentru a raporta conținutul și comportamentul ilegal și dăunător, în special când e vorba de materiale cu imagini abuzive față de copii, acțiuni de acostare cu scop de abuzare sexuală a copilului, precum și de intimidare sexuală online, instituirea unei baze informaționale referitor la noile tendințe în utilizarea tehnologiilor online și a

consecințelor acestora asupra vieților copiilor. Grație acestui Program, practic toate țările din Europa și-au amplificat eforturile de combatere a acestor fenomene prin crearea parteneriatelor eficiente între instituțiile de stat, societatea civilă și mediul de afaceri. Pas cu pas, aceste practici pot fi replicate și în Republica Moldova.

Viteza cu care copiii și adolescenții învață să acceseze portalurile de informații online, mijloacele combinate de comunicare, căile de informare prin rețele sociale și prin celulare este una fără precedent în istoria inovărilor tehnologice. Părinți, profesori și copii învață cum să valorifice Internetul și cum să-l utilizeze în viața de toate zilele. Diversi actori – reprezentanți ai guvernului, sistemului de învățământ, ai industriei, ai organizațiilor de protecție a drepturilor copiilor și familiei – tind să maximalizeze oportunitățile online, minimalizând totodată riscul daunelor asociate utilizării Internetului. În mai multe țări sunt întreprinse diverse și ambițioase eforturi de promovare a tehnologiilor digitale în școli, inițiativelor de edificare a Guvernării Electronice prin implicarea tehnologiilor digitale, de consolidare a capacităților în cunoașterea tehnologiilor digitale. Fiind descoperite de tot mai multe familii, aceste beneficii sunt considerabile. Noile oportunități de învățare, de manifestare a creativității și de comunicare sunt explorate de copii, părinți, școli, organizații din sectorul public și privat.² Internetul este un instrument al democratizării – în unele țări acesta oferă posibilitatea

¹ [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf). (accesat 03.11.2011).

² Risks and safety on the Internet. The perspective of European children. Full findings and policy implications from EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. 2011, p.11. [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf), accesat 09.11.2011.

de a avea acces și la alte surse de informare decât cele oficiale.³ În același timp se constată și reversul acestor oportunități – cu cât mai mult copiii navighează online pentru a valorifica beneficiile, cu atât mai des ei se confruntă, întâmplător sau premeditat, cu variate riscuri.⁴

Deși multe dintre riscurile ce pot fi întâlnite în spațiul cibernetic există și în „lumea fizică”, natura interactivă a Internetului – în special atunci când copiii cunosc mai multe despre Internet decât părinții, profesorii, bibliotecarii și alți specialiști care lucrează cu ei – complică sarcina protejării copiilor online. În plus, majoritatea măsurilor ordinare utilizate în „lumea fizică” nu sunt aplicabile în lumea cibernetică. Un pedofil nu poate intra în curtea școlii, mascându-se în copil. În schimb el poate pretinde cu ușurință a fi un copil în cadrul unui chat online. Un copil care nu poate răsfoi o revistă porno într-un butic, poate „savura” liber imagini cu caracter sexual din cele mai fățișe, indiferent dacă ele sunt plasate acolo legal sau ilegal. Pentru a beneficia plener de potențialul Internetului, trebuie eliminate realmente toate riscurile asociate. Însă copii pot să nu perceapă aceste riscuri, iar părinții pot fi insuficient consacrați în tehnologiile moderne și în eventuale soluții ale acestor probleme ce necesită

rezolvare.⁵ Copiii sunt „prizonierii” interesului față de noi descoperiri, de noi provocări. Mai ales a posibilităților pe care le oferă spațiul virtual, cu comunicare fără hotare. Ei sunt de cele mai multe ori tentați să se încreadă unui străin pe Internet. În plus, sunt mai vulnerabili decât vârstnicii în fața unui abuzator sexual adult, deoarece deprinderile lor sociale nu sunt suficient dezvoltate, ceea ce, în consecință, nu le permite să identifice unele semnale, ce prevestesc un risc, cum ar fi o laudă simulată sau o remarcă neadecvată la care abuzatorii recurg cel mai des în timpul conversațiilor. Aceștia din urmă exploatează lipsa experienței de viață a copilului și nevoia de a se simți menționat, flatat.⁶

O îngrijorare considerabilă pentru părinți și specialiști care lucrează cu copiii, utilizatori ai Internetului, prezintă următoarele domenii:

Pedofilii care acostează copiii. Există mai multe raportări în presă despre pedofilii care folosesc chat-room-urile pentru a ademini copiii la o întâlnire offline. Conform rapoartelor recente din presa scrisă națională, chat-room-urile sunt cele mai populare activități online ale copiilor, în timp ce majoritatea lor nu sunt deloc monitorizate.

³ European Forum on Internet with Human face – Common Responsibility. Workshop Report 3 Ethical issues: Protection of children, Exploitation and Discrimination, reporter Anne Marie Faradji, Equality Division, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Warsaw, March 26-27, 2004.

⁴ Livingstone, S. & Helsper, E. (2010) Balancing opportunities and risks in teenagers’ use of the internet. *New Media & Society*, 12(2): P.309-329.

⁵ Child Safety Online. Internet Online Summit: Focus on Children. Washington DC, Dec 1-3, 1997 <http://www.prevent-abuse-now.com/summit.htm> (accesat 01.11.2011).

⁶ „Internetul și rețelele de socializare: între realizări și pericole”. Interviu cu A. Revenco, Președintele Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”. *Timpul*, nr.53 din 24.03.2011, pag. 6.

Prin intermediul chat-room-urilor, persoanele adulte necunoscute pot contacta direct/nemijlocit cu copiii. Împrejurările/ambianța „sigură” de acasă, combinată cu încrederea în oameni pe care copiii o au în mod natural la o vârstă anumită, îi face să uite că aceste persoane sunt străine pentru ei. Acest lucru îi înlesnește pedofilului sarcina de a „vâna” un copil, care în „lumea reală” niciodată nu ar intra în vorbă cu un necunoscut.⁷ Dezvoltarea tehnologiilor informaționale și evoluția Internetului creează pentru amatorii de pornografie noi posibilități de exploatare comercială a copiilor, favorizând de asemenea dezvoltarea rețelelor de distribuție a pornografiei infantile. În condițiile zilei de azi, materialul care conține pornografie infantilă se produce și se răspândește prin intermediul tehnologiilor informaționale și a rețelei Internet cu o viteză uluitoare și în spații virtuale de necuprins. Posesorii de imagini cu pornografie infantilă utilizează Internetul pentru a face schimb de fișiere, pentru a le accesa pe grupuri de schimb de știri, pentru a avea acces și comunica în sistemele „De la egal la egal”. Ei utilizează și alte tehnologii, din cele mai noi și mai performante, care permit și facilitează schimbul și comercializarea pornografiei infantile. Mai recent, abuzatorii

cu mobil sexual/exploatatorii copiilor recurg la telefonia mobilă și comunică activ în chat-uri/rețele de socializare, alte spații de comunicare prin Internet cu scopul de a face cunoștință și a recruta copii, iar ulterior a-i exploata, ceea ce reprezintă un risc deosebit de sporit pentru copiii utilizatori permanenți de tehnologii informaționale.

Accesarea materialelor cu caracter pornografic de către copii. Reglementările adulților față de vizualizarea pornografiei în viața fizică nu se extind și în spațiul virtual. Astfel pornografia poate fi cu ușurință accesată de copii în Internet. Copiii pot fi expuși la aceste conținuturi în mod intenționat sau neintenționat, precum și pot fi redirecționați, fără consimțământul lor, la unele site-uri pentru adulți.⁸

Întâlniri offline cu persoane cunoscute doar online. Această acțiune comportă riscuri ce se pot solda cu neplăceri serioase. Pentru copii mici este mai rezonabil de a reduce/exclude întâlnirile offline cu persoane cunoscute online. E necesar de a lua în considerare faptul că, în definitiv, copiii mici nu dispun de factori protectivi de care au nevoie pentru a se simți relativ în siguranță (de exemplu,

bunul simț (rațiune judicioasă), experiența autoapărării).⁹

Hărțuirea online. Hărțuirea poate avea mai multe forme: verbală, fizică sau psihologică. Aceasta de asemenea poate provoca o varietate de efecte, inclusiv autoapreciere scăzută și suferințe emoționale sau fizice. Victimele pot deveni de asemenea închise în sine, dezvoltă frica de a frecventa școala sau întâmpină greutăți cu însărcinările preluate. În unele cazuri, aceasta poate duce chiar la suicid.¹⁰

În 2010, în 25 țări europene, cu susținerea financiară a Programului Comisiei Europene „Internetul mai sigur” a fost realizată, pe un eșantion de 25.142 copii cu vârsta cuprinsă între 9-16 ani, care utilizează Internetul, cercetarea „Riscurile și siguranța copiilor online în UE”. Rezultatele cercetării, publicate într-un raport special, pe lângă beneficiile Internetului, au permis și identificarea unor efecte riscante a navigării online a copiilor. Astfel, 23% dintre copii au vizualizat online imagini cu conținut sexual sau pornografic, 6% dintre copii au devenit victime ale

hărțuirii (eng.: *bullying*) și 9% s-au întâlnit offline cu persoane cunoscute online.¹¹ Problema siguranței online a copiilor este pe larg discutată în țările europene, inclusiv în România. Că Internetul poate fi un adevărat pericol pentru copii o demonstrează și cel mai recent studiu făcut de Poliția Română și potrivit căruia aproape 60% dintre minorii care folosesc Internetul au fost contactați de pedofili. Nu mai puțin grav este și faptul că un sfert dintre copii au primit mesaje cu conținut sexual explicit. Cei care au primit mesaje deochete sunt copiii care accesează site-uri de socializare. Peste 86% dintre elevii români au recunoscut că au cel puțin un cont pe astfel de site-uri. În plus, 80% dintre ei recunosc că mint în privința vârstei lor, declarând că au cel puțin 18 ani. Datele personale sau fotografiile în diverse ipostaze sunt adevărate comori pentru pedofili. Pe Internet există peste un milion de materiale pornografice ce prezintă copii, iar în fiecare zi sunt încărcate câte 200 de noi materiale de acest gen. Studiul realizat de Institutul de Prevenire și Psihosociologie al Poliției Române arată că cele mai expuse riscurilor sunt fetele. Multe dintre ele au recunoscut că au oferit identitatea reală, fotografiile sau chiar date despre familia lor. De cealaltă parte, mulți băieți recunosc

⁷ Child Safety Online. Internet Online Summit: Focus on Children. Washington DC, Dec 1-3, 1997 <http://www.prevent-abuse-now.com/summit.htm> (accesat 01.11.2011).

⁸ Ibidem

⁹ Risks and safety on the Internet. The perspective of European children. Full findings and policy implications from EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. 2011, p.13.

[http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf), accesat 09.11.2011.

¹⁰ Cyberbullying a growing concern. Lader Online, By Joel van der Veen, Dec. 13, 2010. <http://leaderonline.ca/Features/2010/December/Dec13/cyberbullying.html>, accesat 01.11.2011.

¹¹ Risks and safety on the Internet. The perspective of European children. Full findings and policy implications from EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. 2011, p.5. [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf), accesat 09.11.2011.

că s-au întâlnit cu persoane cunoscute prin Internet despre care nu știau foarte multe.¹²

Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (adoptată la 25.10.2007 la Lanzarote) este cel mai recent și mai avansat tratat internațional, precum și primul tratat european, care prevede nu doar incriminarea formelor tradiționale de abuz sexual (pornografia infantilă, prostituția infantilă, participarea forțată a copiilor la spectacole pornografice). Convenția reglementează, pentru prima dată, astfel de infracțiuni ca acostarea (eng.: *grooming*), constând în înșelarea încrederii copiilor în scopuri sexuale, care de obicei se desfășoară online, precum și reguli menite a preveni „turismul sexual infantil”. În procesul de pregătire

pentru semnarea și ratificarea acestei Convenții, Republica Moldova ar trebui să întreprindă un șir de măsuri pentru a preveni și incrimina acțiunile ce țin de exploatarea sexuală a copiilor, inclusiv cele care atrag utilizarea tehnologiilor informaționale.

În acest context, studiul de față și-a propus să prezinte specificul utilizării Internetului în rândul copiilor și a comportamentului acestora în spațiul virtual, identificând, în special, riscurile online cu care aceștia se confruntă. De asemenea, studiul propune atenției organismelor și actorilor implicați un set de recomandări privind ameliorarea situației în domeniul navigării online și prevenirii riscurilor prin implementarea măsurilor necesare pentru utilizarea sigură a Internetului de către copiii din Republica Moldova.

II. Obiectivele și metodologia studiului

¹² „Peste 60% dintre copiii care folosesc Internetul au fost contactați de pedofili”. Portal Informativ „Realitatea TV” din 09.02.2011.

II. Obiectivele și metodologia studiului

Scopul și obiectivele studiului

Scopul studiului a fost analiza practicilor de utilizare a Internetului de către copiii din Republica Moldova, în special a comportamentului online al acestora, în vederea stabilirii riscurilor pentru siguranța și sănătatea lor.

Pentru realizarea scopului propus au fost remise mai multe obiective ce țin de stabilirea naturii riscurilor (la nivel de conținut, relaționare și comportament) cu care se ciocnesc copiii online.

Obiective

- Analiza rolului Internetului în viața copiilor.
- Determinarea modalităților de accesare a Internetului de către copii.
- Identificarea orelor și duratei accesării Internetului de către copii.
- Evidențierea scopurilor principale de utilizare a Internetului de către copii.
- Identificarea și analiza comportamentului online a copiilor cu efect potențial riscant:
  - accesarea materialului cu caracter pornografic;
  - căutarea noilor cunoscuți online;
  - întâlniri offline cu persoane cunoscute online;
  - schimb de date personale, fotografii și video personale;
  - hărțuire online (eng.: *cyberbullying*);

- Evaluarea procesului de monitorizare a accesării Internetului de către copii din partea părinților și profesorilor și estimarea rolului acestora în reducerea riscurilor cu care se pot confrunta copiii online.

Metodologia cercetării

În analiza practicilor și a comportamentului copiilor online au fost folosite următoarele metode:

Anchetarea pe bază de chestionar, administrată pe un eșantion de 1.347 copii cu vârsta de 12-16 ani, utilizatori de Internet din 59 de localități ale Republicii Moldova (cu excepția Transnistriei), în perioada 18 aprilie - 21 mai 2011 (vezi Tab.1). Eșantionul este unul probabilist, multistadial, fiind reprezentativ pentru categoria de vârstă 12-16 ani. Marja de eroare este de 2,66%, pentru un nivel de încredere de 95%. Localitățile au fost selectate în funcție de mărimea și amplasarea lor (cu excepția mun. Chișinău, Bălți și Comrat), pentru fiecare zonă statistică aparte.

În formularea întrebărilor din chestionarul pentru copii au fost consultați psihologi, psihopedagogi și sociologi cu o bogată experiență de lucru cu copiii, pentru ca întrebările nu numai să nu dăuneze în nici un fel psihicului intervievaților, dar și să fie pe înțelesul/ să corespundă vârstei copiilor. În rezultatul pilotării chestionarului, acesta a fost ajustat și modificat astfel încât completarea lui să nu genereze întrebări sau să necesite careva comentarii din partea operatorilor de teren. Chestionarul (vezi Anexa 1) conține 10 întrebări (amplasate pe o foaie), la o mare parte dintre care sunt propuse opțiuni de răspunsuri. A fost aplicat

procedeul autoadministrării, care este unul relevant în cercetarea problemelor de acest gen. Astfel, fiecare copil a primit un chestionar, completarea acestuia durând 5-7 minute. În cazurile în care în grup erau mai multe persoane cu vârsta de la 12 la 16 ani, a fost

aplicat procedeul zilei de naștere, fiind selectați doar cei care aveau cea mai apropiată zi a nașterii de data cercetării. Analiza statistică a datelor a fost efectuată cu ajutorul programului *SPSS Statistics 17.0*.

Tablelul 1. Distribuția copiilor chestionați după zone statistice și mediul de reședință în care locuiau

Zone statistice
Mun. Chișinău - orașul Chișinău și suburbiile care intră în componența municipiului
Nord - raioanele Briceni, Edineț, Ocnița, Dondușeni, Soroca, Drochia, Râșcani, Glodeni, Fălești, Sângerei, Florești, Șoldănești și mun. Bălți
Centru - raioanele Ungheni, Telenești, Rezina, Orhei, Călărași, Nisporeni, Strășeni, Criuleni, Dubăsari, Anenii Noi, Ialoveni și Hâncești
Sud - raioanele Leova, Cimișlia, Basarabeasca, Căușeni, Ștefan Vodă, Cantemir, Taraclia și Cahul, precum și UTA Găgăuzia
TOTAL: 1.347 copii

Chestionarea copiilor a fost parte componentă a activităților de informare a adolescenților, organizate în cooperare cu Ministerul Educației al Republicii Moldova în perioada menționată mai sus. Chestionarea a fost efectuată nemijlocit înaintea seminarelor de informare și focus-grupurilor tematice. Astfel scopul principal urmărit în cadrul seminarelor informative a fost sensibilizarea și informarea copiilor prin intermediul activităților interactive despre riscurile ce țin de navigarea online și modalitățile dezvoltării comportamentului sigur în spațiul WEB. La finele activităților de informare copiilor li s-au distribuit materiale informative, care conțineau recomandări

privind siguranța online și includeau numărul Liniei Fierbinți, unde copiii pot apela în caz de necesitate, iar profesorii din școli și educatorilor din centre pentru tineret li s-au oferit materiale tematice (broșuri, placate etc.).

Interviuri cu specialiști. Au fost intervievați 20 specialiști din 20 de localități, aceștia fiind profesori de informatică din licee și educatori/coordonatori de programe din centrele de tineret, în care copiii accesează Internetul. Deși inițial se preconiza interviuarea specialiștilor atât din localitățile urbane, cât și din cele rurale, în procesul interviuării s-a

dovedit că informațiile oferite de specialiștii din spațiul rural au fost mai puțin relevante și mai sărace în conținut, din care motiv ulterior au fost intervievați doar cei din spațiul urban. Intervievarea specialiștilor a fost organizată în perioada 22 mai - 17 iunie 2011. Discuțiile individuale cu specialiștii s-au axat pe următoarele domenii: utilizarea Internetului, situații alarmante de navigare raportate de copii, monitorizarea și facilitarea accesării sigure a Internetului de către copii și rolul profesorilor/părinților în acest sens.

Focus-grupuri. Paralel cu studiul cantitativ în 8 localități, în patru orașe (printre care municipiile Chișinău, Bălți și Comrat) și patru sate selectate în mod aleator din cele 4 zone statistice, astfel ca fiecare zonă statistică să fie prezentată de o localitate rurală și una urbană, au fost desfășurate focus-grupuri cu copiii. În total s-au desfășurat 8 focus-grupuri cu participarea a 103 copii utilizatori de Internet cu vârsta de 12-16 ani. Temele discutate cu copiii pe parcursul focus-grupurilor s-au referit la situațiile ce țin de comportamentul riscant pe net și aspectele monitorizării activității online din partea părinților.

Analiza documentară. Au fost analizate rapoartele de la peste 50 seminare de informare a copiilor (utilizatori și neutilizatori de Internet), desfășurate în cadrul instituțiilor de învățământ și a taberelor de vară (aprilie - iulie 2011) cu subiectul „Siguranța copiilor online” și organizate de echipa de tineri voluntari din cadrul

Centrului Internațional „La Strada”. De asemenea au fost analizate publicațiile recente în domeniul siguranței online a copiilor, precum și articole, informații publicate în presa scrisă din Republica Moldova în primele zece luni ale anului 2011.

Limitări. Studiul a implicat copiii cu vârsta între 12-16 ani, care au o experiență mai mult sau mai puțin bogată de utilizare a Internetului. Deoarece chestionarea copiilor a fost desfășurată anterior activităților de informare privind siguranța online, studiul a cuprins doar copiii prezenți în acea zi la ore în instituția de învățământ preuniversitar.

S-a insistat în a încuraja copiii să ofere răspunsuri oneste. Astfel, reieșind din faptul că orice cercetare are loc într-un context social – în cazul dat în instituția de învățământ – nu este exclus faptul că unii copii au oferit răspunsuri „dezirabile societății”. Pentru a diminua această influență, copiii au fost informați despre respectarea condiției de anonim și importanța oferirii informației oneste.

Informațiile obținute de la profesorii de informatică în mare parte se referă la situația din regiunile urbane și mai puțin pentru cele rurale. Deși profesorii au o experiență profesională bogată în domeniu, aceasta poartă un caracter subiectiv, fapt care trebuie luat în considerare.

III. Rezultatele studiului

III. Rezultatele studiului

1. Practici privind accesarea Internetului și activități online

Rolul Internetului în viața copiilor

Un calculator personal devine astăzi mai în orice familie din Moldova un lucru tot atât de obișnuit și necesar ca televizorul și frigiderul. În același timp, dezvoltarea tehnologiilor informaționale

favorizează răspândirea în masă a Internetului, chiar și în localitățile cele mai îndepărtate.

Analiza rapoartelor de la seminarele de informare a copiilor, organizate la nivel național, precum și a datelor rezultate din focus-grupuri arată că majoritatea copiilor din regiunile urbane și mai mult de jumătate dintre copiii din regiunile rurale sunt utilizatori activi ai Internetului. Aceste estimări sunt apropiate celor făcute de profesorii de informatică din licee, conform cărora circa 80% dintre copii din localitățile urbane și circa 70% din localitățile rurale au acces la Internet.

„Dacă luăm în considerare spațiul rural și urban, în medie 75% dintre copii (cel puțin cei care au luat parte la seminarele de informare privind siguranța online) au acces la Internet”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Comparativ cu perioada de acum 2-3 ani, Internetul a devenit cu mult mai accesibil, inclusiv din punct de vedere financiar, respectiv părinții își pot permite să achite acest serviciu pentru copiii lor”.

(Profesor de informatică [PI-16-Sud])

Vorbind de rolul Internetului în viața copiilor din Republica Moldova, nu trebuie de subestimat importanța acestuia. Mărturiile copiilor atestă că spațiul virtual s-a intercalat completamente în viața tinerei generații din Moldova. Copiii-participanți la focus-grupuri au relatat că Internetul a devenit ceva firesc în viața lor. În opinia copiilor, a avea acces la Internet astăzi nu numai că este în vogă, dar este o necesitate stringentă pentru orice tânăr din Moldova.

Potrivit lor, au trecut timpurile când trebuia să te duci la bibliotecă după cunoștințe noi, ei preferă să utilizeze acum în acest scop Internetul. Utilizatorii Internetului de vârstă școlară au mărturisit că se simt și se consideră „în pas cu lumea”. În special se bucură de această posibilitate copiii din localități rurale, unde Internetul deseori este unica posibilitate de acces la surse informaționale.

„Internetul face parte din mine, este o parte integrantă din viața mea. Nu-mi pot imagina cum pot trăi fără Internet”
(Fată, 15 ani, [FG-2])

„Pentru noi, cei din sate, Internetul este ca o ușă suplimentară care te ajută să cunoști multe lucruri noi, să cunoști ce se face în lume... Atunci când nu merge Internetul, mă simt rupt de lume... mă simt parcă m-am întors în evul mediu”
(Băiat, 16 ani, [FG-4])

„Când mă culc, le spun „noapte bună” prietenilor mei de pe „Odnoklassniki”, iar când mă scol dimineața, în grabă spre școală, neapărat mă uit dacă cineva a intrat pe profilul meu în timpul nopții și citesc ce a scris acolo...”
(Fată, 14 ani, [FG-8])

Pentru mulți părinți migranți procurarea computerului și conectarea la Internet este un mijloc ieftin de a comunica cu copiii lor rămași în Moldova. Totodată, reieșind din faptul că părinții nu sunt alături de copii și nu le pot monitoriza comportamentul online, ultimii sunt lăsați practic

singuri online, făcându-i astfel cei mai vulnerabili dintre copiii, utilizatori ai Internetului.

Astfel, Internetul este pe larg folosit de copiii din Republica Moldova, indiferent de mediul de reședință, vârstă sau gen.

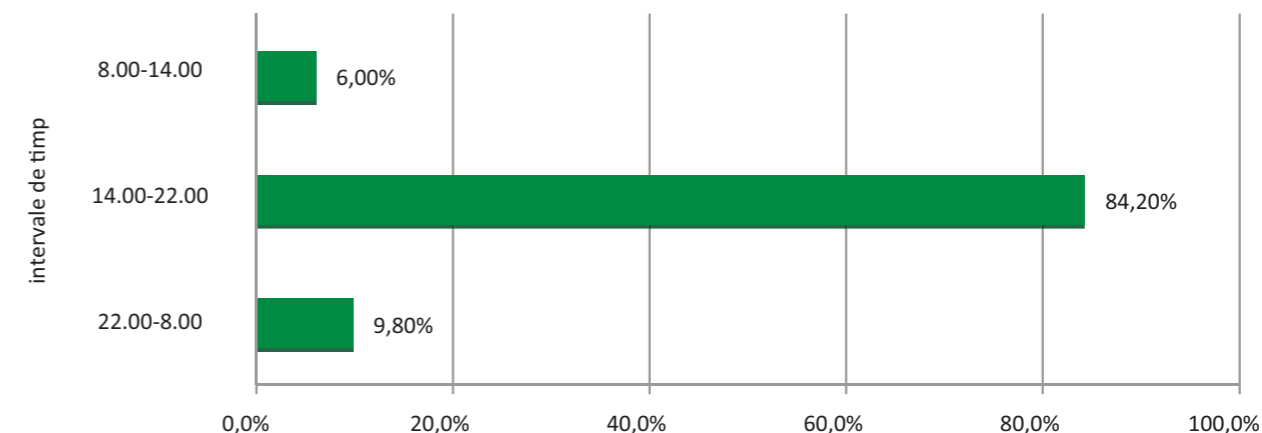
„Foarte mulți părinți ai copiilor din liceul nostru sunt plecați peste hotarele țării. Părinții cumpără computer ca să comunice mai liber pe skype cu ei, dar majoritatea timpului ei rămân fără supraveghere online”
(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

Orele accesării

Majoritatea copiilor chestionați (84,2%) accesează Internetul, ca regulă, în intervalul de timp 14:00 - 22:00, adică în timpul liber care nu coincide cu orele de studii. Aproape fiecare al 10-lea copil participant la cercetare (9,8%) accesează Internetul în ore de

noapte, adică în intervalul de timp 22:00 - 08:00 (vezi Fig. 1). Conform specialiștilor, aceasta este o categorie de copii părinții cărora sunt plecați peste hotarele țării, astfel copiii singuri își planifică timpul liber, fără restricții și control din partea adulților.

Fig. 1. “De obicei în care intervale de timp accesezi internetul?”

Specialiștii bat alarma în privința copiilor care stau online ore în șir pe timp de noapte. În opinia lor, acest lucru dăunează sănătății copilului și afectează reușita școlară.

“Spre exemplu, eu tot am acces la site-urile de comunicare și la mine acolo sunt înregistrați în calitate de prieteni foarte mulți elevi. Dimineața, când mă uit la lista vizitatorilor site-lui meu, văd ca elevii mei au intrat „în ospeție” și la 12 noaptea, și la ora 3 și 4 dimineața. În orice caz, eu nu cred că acel copil care a stat toată noaptea online se odihnește normal, așa cum se cere pentru vârsta lui. Iar a doua zi la școală el nu face carte așa cum ar trebui să facă în mod normal.”
(Profesor de informatică, [PI-11-Nord])

„De ce folosesc Internetul pe timp de noapte? Păi... după ce vin de la școală, mai fac unele treburi casnice, iar apoi îmi fac temele, iar după asta obolesc.. dorm un pic și pot să mă scol la ora 12 noaptea, și apoi mai stau câteva ore pe Internet”
(Băiat, 15 ani, [FG-6])

În urma chestionării, studiul a atestat că unii dintre copii au raportat accesul la Internet între orele 08:00 - 14:00 (6%), care coincideau cu timpul de studii. Așa cum s-a mai menționat anterior, este mare probabilitatea că acești copii accesează Internetul prin intermediul telefonului mobil, ceea ce e posibil și în timpul orelor de școală.

„Unii copii, fiind întrebați când accesează Internetul, au indicat că utilizează în acest sens telefonul mobil cu acces non-stop la Internet, care nu-i lipsește chiar și la școală – ei zic că accesează Internetul la pauze sau chiar în timpul lecțiilor.”
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

Așadar, Internetul și calculatorul au substituit în mare măsură astfel de activități ca lecturile. În acest sens profesorii și părinții ar trebui să-și consolideze eforturile întru stimularea copiilor să citească literatură artistică, să frecventeze bibliotecile etc. Pe de altă parte, este necesară aplicarea regulilor mai stricte pentru interzicerea utilizării telefonului mobil în timpul orelor în instituțiile de învățământ, ceea ce i-ar determina pe elevi să se concentreze mai efectiv asupra materialului predat.

Modalitățile accesării

Dintre copiii participanți la seminarele de informare cu tema siguranța online, 3/4 au relatat că accesează Internetul acasă, restul – la prieteni și la școală. Și doar un număr neînsemnat au menționat că vizitează cu acest

scop Internet-cafenele. De asemenea, majoritatea copiilor participanți la focus-grupuri au afirmat că accesează Internetul acasă. Ponderea mare a copiilor utilizatori de Internet, care accesează WEB-ul de acasă față de cei care îl accesează din locurile publice (Internet-cafenele, școală, bibliotecă) se explică probabil prin creșterea în ultimii ani a numărului de computere personale în țara noastră. O altă explicație a preferințelor accesării Internetului acasă poate fi și faptul că timpul petrecut în Internet-cafenele costă mai scump, iar utilizarea Internetului la școală este monitorizată de profesori. În plus, conform datelor Biroului Național de Statistică, numărul abonaților la rețeaua telefonică mobilă în ultimii 5 ani crește în medie cu 450 mii persoane anual,¹³ iar telefoanele mobile cu acces la Internet devin tot mai populare în mediul tinerilor, inclusiv în spațiul rural.

„Dintre copiii utilizatori ai Internetului din regiuni rurale, circa 40% accesează Internetul prin rețeaua telefoniei fixe (cu ajutorul modemului), iar o bună parte dintre copii accesează spațiul virtual prin intermediul telefoniei mobile (telefon mobil cu acces la Internet). Reieșind din faptul că Internetul este o modalitate comodă de comunicare între părinții plecați peste hotare și copiii acestora, modalitatea devine foarte populară în regiunile rurale, de unde se observă un flux mare de migranți.”
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

¹³ www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Moldova_in_cifre/2011/Moldova_in_cifre_2011_rom_rus.pdf, accesat 01.11.2011

Faptul că tot mai mulți copii au acces la Internet în cuibul familiei nu înseamnă automat că ei sunt în siguranță. Copiii au relatat că mai rar computerul este plasat în cameră comună pentru toți membrii familiei;

deseori calculatorul cu acces la Internet este plasat în camera lor, care e un spațiu privat și în timpul nopții. Acest fapt împiedică părinții să le observe activitatea online.

„Cred că calculatorul ar trebui instalat la locul de trai al familiei undeva într-o locație comună, de exemplu, în salon, și nu în camera copiilor, de unde ei ar putea să acceseze Internetul și noaptea. Astfel părinții ar putea observa mai ușor situații alarmante de navigare a copiilor pe Internet.”
(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

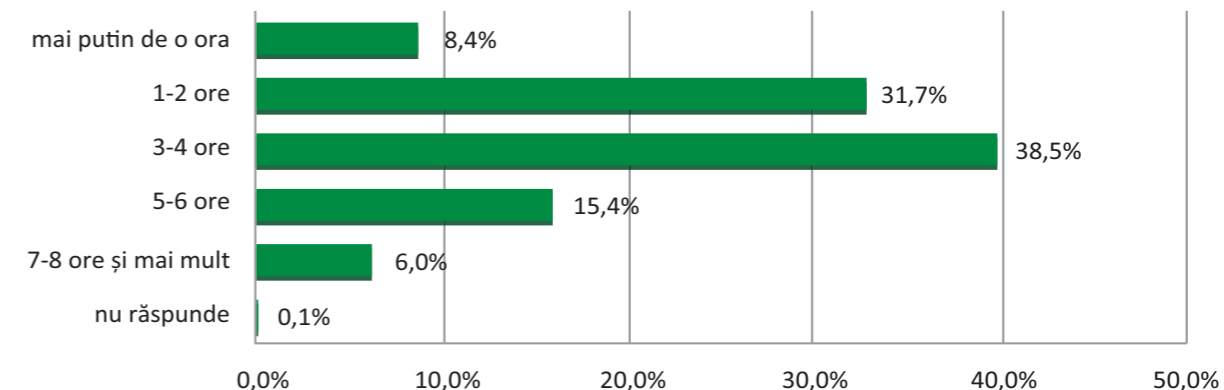
În scopul facilitării monitorizării comportamentului copiilor online, specialiștii intervievați recomandă plasarea computerului cu acces la Internet într-o încăpere comună pentru toată familia.

Internetul. Fiind întrebați cât timp copiii petrec de obicei pe Internet din momentul accesării, majoritatea au menționat 3-4 ore (38,5%), 1-2 ore (31,7%) sau 5-6 ore (15,4%). Mai puțin de o oră se află în fața calculatorului 8,4% dintre copiii chestionați, iar 6% dintre aceștia – 7-8 ore și mai mult (vezi Fig. 2).

Durata accesării

Conform profesorilor de informatică, copiii utilizează computerul personal în mare parte pentru a accesa

Fig. 2. "Atunci când accesezi, de obicei cât timp petreci încontinuu pe Internet?"

De menționat, că 2/3 dintre copiii care au indicat că navighează pe Internet 7-8 ore încontinuu și în intervalul de timp 22:00 - 8:00 sunt băieți, majoritatea (3/4) fiind din localități rurale. Copiii de 12 ani petrec pe Internet 3-4 ore (42,1%), cei de 13 ani – 1-2 ore în șir (41%), iar cei cu vârsta

între 14-16 ani în mare parte stau în Internet 3-4 ore (în medie 40%). Cea mai mare rată de accesare a Internetului – 7-8 ore și mai mult, comparativ cu celelalte categorii de vârstă – se înregistrează la copii cu vârsta de 13 ani.

„În timpul orelor de dirigenție în clasa X am discutat despre pasiunile tinerilor și am abordat chestiunea cât timp pe zi stau ei pe Internet. Sunt copii care stau 1, 2, 3 ore, dar sunt care, de cum vin de la ore acasă până se culcă seara stau numai în fața calculatorului... Și când au timp liber, și sâmbăta, duminica ei stau încontinuu pe net”.

(Profesor de informatică, [PI-3-Nord])

„La modul optimal, părinții ar trebui să permită copiilor accesul la Internet pentru 2, maximum 3 ore pe zi. Părinții nu trebuie să le permită să rămână până târziu online”.

(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

„Internetul este ca o boală – dacă ai intrat în el, te poate ține ore în șir, mai ales pe copiii, care nu știu limita. Copiii deseori uită și de temele pentru acasă. Am auzit de la copii că își fac temele comunicând concomitent în rețeaua „Odnoklassniki” sau comunicând cu prietenii pe Skype. Respectiv, ei nu sunt concentrați la temele pe care le au de făcut, efectul fiind egal cu zero”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-4])

Majoritatea profesioniștilor intervievați, fiind întrebați câte ore în șir poate sta un adolescent în fața calculatorului fără a dăuna sănătății acestuia, au indicat 1-2 ore pe zi. Profesioniștii au mai menționat că chiar

dacă accesează WEB-ul 1-2 ore pe zi, comportamentul copiilor online trebuie să fie monitorizat de părinții acestora.

“Printre semnele de avertizare care ar trebui să pună în gardă pe un părinte al copilului care accesează activ internetul, chiar și pe profesorul de informatică, ar fi numărul de ore pe care le petrece în fața calculatorului și starea lui sufletească – dacă copilul devine prea închis sau prea nervos, agresiv. Din păcate, mulți părinți dau vina pe vârsta critică a adolescentului”.

(Profesor de informatică, [PI-3-Nord])

Conform unor noi studii psihologice, adolescenții care petrec prea mult timp pe rețele de socializare ca Facebook sau Twitter au tendința să dezvolte probleme comportamentale și tendințe narcisiste, informează The Telegraph. Cercetările conduse de Larry D. Rosen, profesor de psihologie la universitatea California State, au analizat impactul pe care îl au rețelele de socializare asupra comportamentului și dezvoltării personale în cazul adolescenților. Conform studiului, rețele de socializare folosite în exces pot modifica mentalul adolescenților, cultivând superficialitatea, agresivitatea și comportamente anti-sociale. Copiii și adolescenții care utilizează Facebook sau site-uri asemănătoare, și dispun de tehnologie pentru a fi conectați în permanență, au tendința să le folosească în exces, fiind predispuși la anxietate, depresie și alte tipuri de afecțiuni psihologice. Performanțele academice sunt de asemenea afectate. În cadrul studiului, adolescenții care și-au verificat conturile de pe rețelele de socializare cel puțin o dată într-un interval de timp de 15 minute au avut rezultate mai slabe la școală.

Rețelele sociale au și efecte psihologice pozitive asupra adolescenților, platforma socială ajutând persoanele mai timide să-și învingă temerile de a vorbi în public și încurajând interacțiunea, sporind capacitatea adolescenților de a empatiza cu alte persoane.¹⁴

Specialiștii recomandă părinților să evite interzicerea accesării tehnologiilor informaționale sau aplicarea altor măsuri represive pentru copiii lor, ci mai degrabă să le creeze alte alternative pentru a petrece timpul liber.

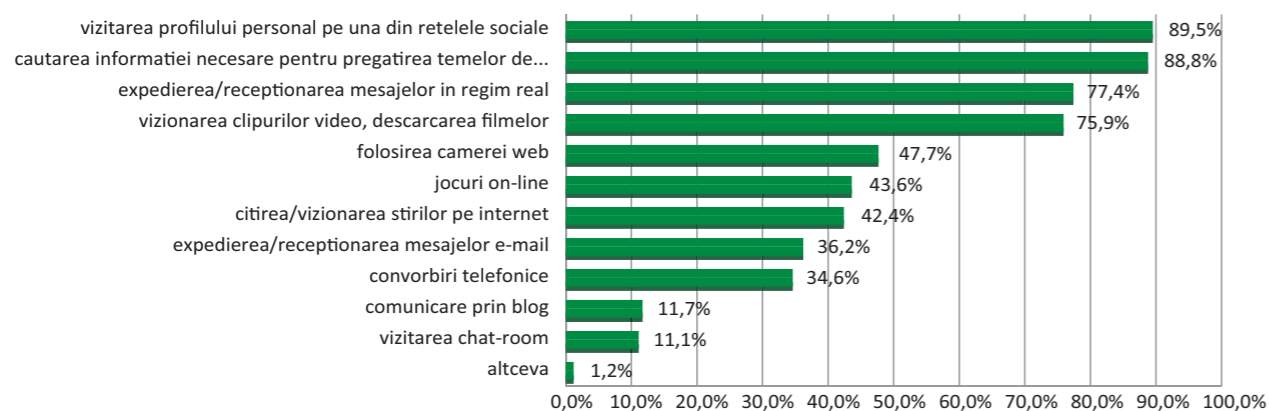
Scopurile accesării Internetului de către copii

Analiza scopurilor de utilizare a Internet-ului în ultimele trei luni precedente chestionării a implicat diferențierea a 11 categorii particulare de scopuri indicate de respondenții chestionarului. Conform varietăților de răspunsuri obținute prin chestionarea copiilor, scopuri de accesare a Internetului cel mai des indicate au fost vizitarea profilului personal pe

rețele sociale (89,5% din toate răspunsurile), căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă (88,5%), expedierea/recepționarea mesajelor în regim real (77,4%) și vizionarea clipurilor video/descărcarea filmelor (75,9%). În plus, aproape jumătate din copii au indicat folosirea camerei web ca un scop al utilizării Internetului, iar circa 44% dintre copiii chestionați au recunoscut că Internetul este pentru ei un „mijloc de distracție”, folosindu-l pentru jocuri online. Printre alte scopuri enumerate mai figurează citirea/vizionarea știrilor pe Internet (42,4%), expedierea/recepționarea mesajelor e-mail (36,2%), convorbiri telefonice (34,6%), comunicarea prin blog (11,7%) sau chat (11,1%) (vezi Fig. 3).

¹⁴ „Excesul de Facebook la adolescenți cultivă narcisismul și comportamente anti-sociale”. Sursa: Antena3.ro din 11.08.2011. Accesat 12.08.2011.

Fig. 3. În ce scopuri ai utilizat Internetul în ultimele 3 luni?
(date raportate la numărul de răspunsuri oferite de către adolescenții chestionați)

Analiza segregată pe anumite variabile denotă faptul că unele activități pe net sunt preponderent caracteristice unei anumite categorii de copii. Astfel, pregătirea temelor utilizând Internetul este una caracteristică mai mult fetelor (53,3%) și a copiilor de 15 ani (22%) din mediul rural (58,4%), ultimul caz fiind explicabil în condițiile în care în localitățile rurale fondul de carte nu este unul de ultimă oră. Jocurile online sunt caracteristice în special copiilor cu vârsta de 13 ani (22%), băieților (66,1%) și a celor din mediul rural (62,2%). Vizionarea sau descărcarea filmelor este unul din scopurile în special a copiilor între 15-16 ani (în jur de 22%), băieților (51%) și a copiilor din mediul rural (58,3%). Comunicarea pe diverse rețele sociale este caracteristică fetelor (52,8%), copiilor cu vârsta de 15-16 ani (circa 22%) și celor din mediul rural (58,9%). Dacă expedierea mesajelor în regim real este caracteristică mai mult fetelor (51,8%), atunci expedierea/recepționarea emailurilor este o

activitate practică mai des de băieți (53,2%). Utilizarea camerei web este mai des practică de băieți (53,6%) și adolescenții de 16 ani (23,8%), precum și de copiii din mediul rural (62,7%). Din totalul celor investigați, 642 de copii (47,7%) au indicat că utilizează camera web, dintre care 574 (89,4% din numărul utilizatorilor camerei web) comunică cu rudele de peste hotare, indiferent de tipul canalului și în mare parte (49,9%) în regim real.

În opinia specialiștilor intervievați, scopurile accesării Internetului de către copii sunt, în principal, comunicarea prin intermediul site-urilor de socializare și jocurile online. În opinia pedagogilor, copiii prea puțin timp accesează Internetul anume cu scopul căutării informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă; ei cred că accesarea Internetului în acest scop servește mai degrabă de un paravan față de părinți, ce ascunde alte scopuri.

Una din cauzele care împiedică utilizarea Internetului în calitate de mijloc informațional ar putea fi, în opinia pedagogilor, bariera lingvistică – cea mai mare parte a informației este în limbile engleză și rusă, pe care nu toți copiii le posedă.

„Ce, nu știți ce caută astăzi adolescenții în Internet? În majoritatea cazurilor ei stau pe Odnoklassniki.com, chiar și ore în șir... Copiii pare că au devenit dependenți de acest site, și problema asta am auzit-o de la profesori și părinți... Iată eu am observat că din toți copiii utilizatori ai Internetului doar 10% folosesc Internetul pentru instruire, deși pentru majoritatea din ei acesta este un argument către părinți pentru a achita accesul online... De fapt însă majoritatea copiilor folosesc Internetul pentru jocuri, și nu mai știu pentru ce – pentru muzica, filme, mesagerie online etc”.
(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

„Păreră mea este că ei stau prea mult pe Internet și nu iau informație necesară pentru pregătirea temelor, ci scarpină limba unul cu altul, în loc să caute informație nouă în scop educațional. Desigur, noi avem site-uri foarte slabe în limba română, foarte multă informație este în limbile rusă, engleză. De pildă, la noi în școală se învață franceza, avem doar unele clase de engleză, copiilor le vine foarte greu, ei nu pot accesa informația plasată pe WEB, deoarece mai toată este în engleză sau în rusă, dar în română e puțină de tot”.
(Profesor de informatică, [PI-4-Nord])

„Elevii pe care îi cunosc, mai mult se joacă pe net; în joc este o miză oarecare, o întrecere și copii petrec prea mult timp pe Internet jucându-se”.
(Profesor de informatică, [PI-9-Centru])

„Știți, copiii utilizează Internetul în fond cu scopul de a accesa jocuri online. Un procent foarte mic din copii utilizează Internetul pentru căutarea informației pentru teme, asta ei fac în ultimul rând”.
(Profesor de informatică, [PI-6-Nord])

De precizat că unii specialiști intervievați au menționat o bună practică când copiilor li se recomandă să acceseze, în scop educațional, site-uri anumite. Copiii pot accesa de asemenea site-uri special create, care promovează siguranța online a copiilor. Cu părere de rău, la moment ele există doar în alte țări.

“Avantajul utilizării Internetului este accesarea informației în scopuri educaționale, pe care copiii o pot găsi în Internet. Există și unele cursuri de studiere a limbii online. La noi la Centru avem o listă de site-uri, care stă în fața tinerilor ce accesează Internetul, pe care noi le recomandăm să le acceseze. Printre acestea se numără site-ul românesc sigur.info, care promovează securitatea copiilor online. Uneori demonstrez copiilor acest clip video ca ei să înțeleagă că la celălalt calculator cu care comunică se poate afla cu totul o altă persoană decât s-a prezentat”.
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-4])

Analiza rapoartelor seminarelor de informare privind siguranța copiilor online arată că site-urile de socializare constituie forma cea mai atractivă de a petrece timpul liber pentru toți copiii, indiferent de vârsta și mediul de reședință al acestora. Din discuțiile cu copii, inclusiv în cadrul focus-grupurilor, organizate în diferite localități urbane și rurale, s-a constatat că printre site-urile cele mai populare în top figurează www.odnoklassniki.ru. Studiind preferințele copiilor din regiuni urbane și rurale, se constată că în mediul rural copiii sunt preponderent fanii www.odnoklassniki.ru și www.facebook.com, iar cei din mediul urban au profiluri

pe următoarele site-uri sociale: www.formspring.com, www.vkontakte.ru, www.facebook.com. De menționat, că cei din mediul urban folosesc mai des programe de mesagerie instantanee, precum ICQ, Twitter.com și accesează o serie de chat-uri în scopul comunicării online. După cum mărturisesc și copiii, site-urile de socializare sunt deseori folosite între colegii de școală pentru a comenta ce s-a mai întâmplat astăzi la școală, pentru a bârbi pe un coleg/o colegă etc. Totodată, este cunoscut faptul că rețelele de socializare sunt utilizate de asemenea de către pedofili pentru a facilita contactul cu copiii, potențiale victime ale exploatării sexuale.

MOLDOVA, RAIUL PEDOFILILOR ¹⁵

lată care sunt „minele de aur” ale perversilor: odnoklassniki.ru și mail.ru

Pe unele dintre cele mai populare site-uri de socializare în țările din fostul spațiu URSS, www.odnoklassniki.ru și www.mail.ru, băieți din Republica Moldova, cu vârste cuprinse între 11-17 de ani, au în lista de prieteni bărbați de 30-55 de ani din Germania, Danemarca, Norvegia, Italia, Rusia, chiar și Thailanda, cercetați de poliția de la Chișinău pentru trafic de copii în scop de exploatare sexuală, pornografie infantilă sau turism sexual.

În unele poze postate pe site, copii apar în compania acestor bărbați în spații private, consumând băuturi alcoolice.

Aceste prietenii nu sunt întâmplătoare. O rețea de pedofili străini, bine organizată, a activat nestingherită pe teritoriul Republicii Moldova până în luna noiembrie 2010, când poliția de la Chișinău a reușit să facă unele arestări. Unul dintre principalii suspecți, cazul căruia a ajuns pe masa judecătorului, este Oleg Sivițki, cetățean al Federației Ruse și al Norvegiei. El este bănuit de poliție că ar fi capul rețelei și administratorul site-ului care promova turismul sexual în Moldova în scop de exploatare sexuală a copiilor: www.gaymoldova.livejournal.com. Site-ul a fost activ până la începutul lunii aprilie 2011. Așa s-a ajuns ca afacerile cu copii de închiriat pentru sex să se promoveze pe Internet, la vedere.

(Ziarul Adevărul online, ediția din 24.08.2011)

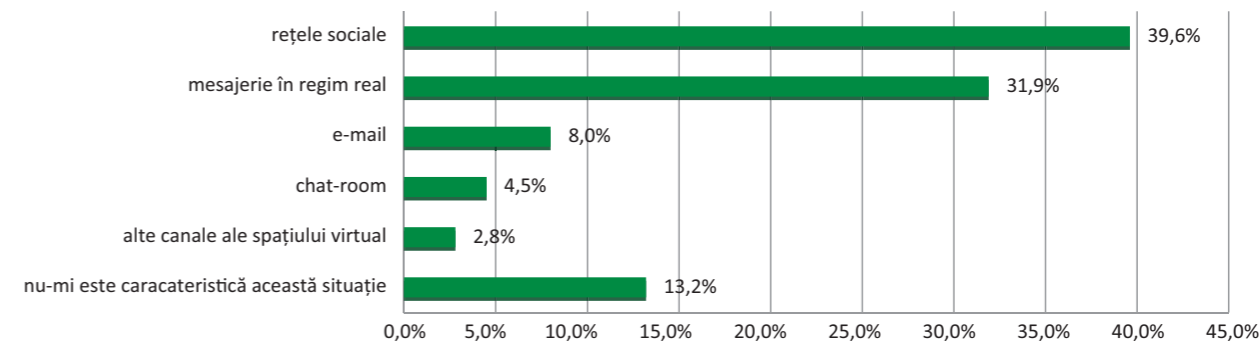
¹⁵ MOLDOVA, RAIUL PEDOFILILOR (Autori: Olga Ceaglei, Andrei Aștefănesei). Ziarul Adevărul online, ediția din 24.08.2011; http://www.adevarul.ro/moldova/social/MOLDOVA-RAIUL_PEDOFILILOR_lata_care_sunt_minele_de_aur_ale_perversilor_odnoklassniki-ru_si_mail-ru_0_541746540.html. Accesat 25.08.2011.

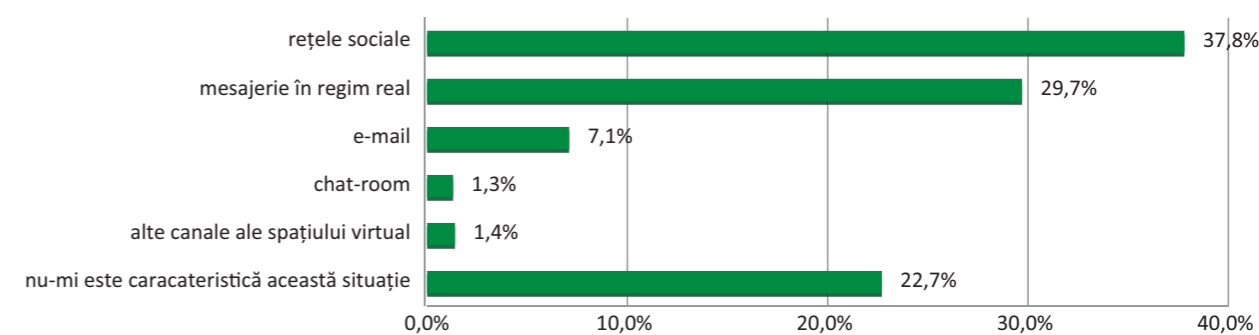
Totuși rețelele de socializare par a fi în topul canalelor din Internet, utilizate de copii în comunicarea cu diferite categorii de persoane. Anume aceste rețele sociale sunt preferate de copii pentru a se întreține cu persoane din alte țări, pe care le-au cunoscut prin Internet și cu care comunică exclusiv prin Internet

– circa 40% au indicat acest mijloc de comunicare ca fiind cel mai preferat (vezi Fig. 4). Rețelele de socializare sunt de asemenea utilizate de circa 38% dintre copiii care comunică cu persoane pe care le-au cunoscut online, fiind recomandate de persoane demne de încredere – familia, rude (vezi Fig. 5).

Fig.4. "Prin ce canale ale Internetului comunicați cu persoane din alte țări pe care le-ați cunoscut prin Internet și cu care comunicați exclusiv prin Internet?" (date raportate la numărul de respondenți)

Fig.5. "Prin ce canale ale Internetului comunicați cu persoane pe care le-ați cunoscut prin intermediul Internetului, recomandate de persoane demne de încredere (familia, rude), pe care le cunoști nemijlocit?" (date raportate la numărul de respondenți)

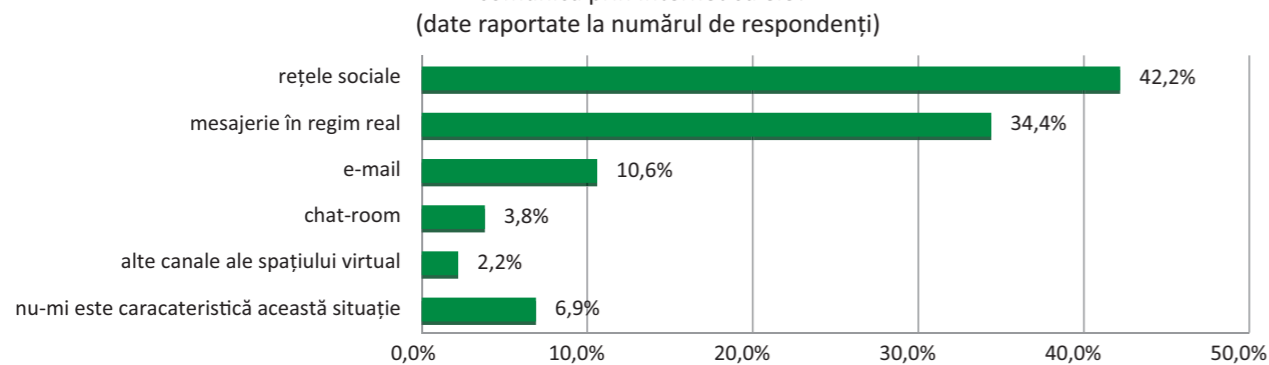

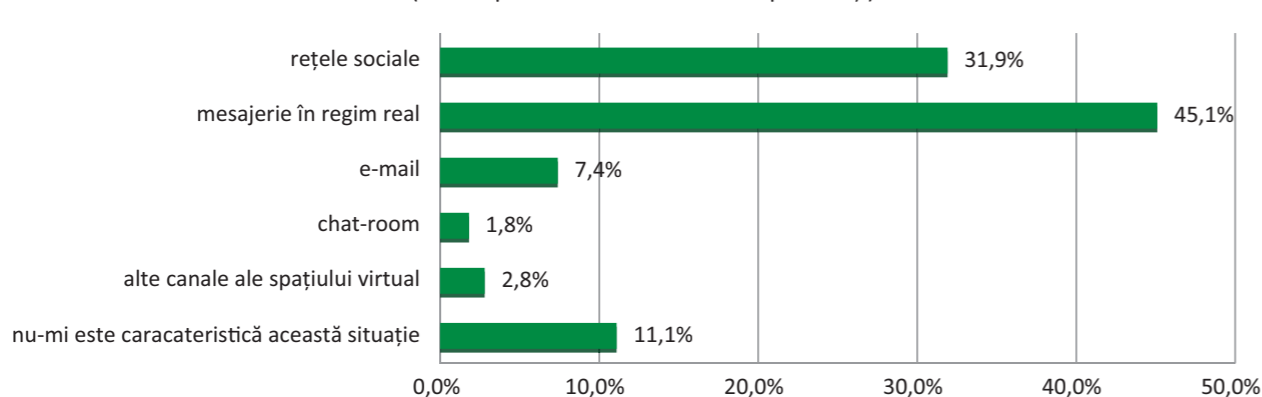
Totodată, acest canal de comunicare este utilizat de aproximativ 42% dintre copiii care comunică cu persoane cunoscute nemijlocit în realitate, până a începe să comunice cu ele prin Internet (vezi Fig. 6). În același timp, în comunicarea cu rudele aflate peste

hotare rețelele de socializare sunt utilizate doar de aproximativ 32% dintre copiii intervievați, iar o bună parte dintre aceștia – circa 45% – utilizează în acest scop mesageria în regim real (vezi Fig. 7).

Fig.6. "Prin ce canale ale Internetului comunicați cu persoane pe care le-ați cunoscut nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele?"

Fig.7. "Prin ce canale ale Internetului comunicați cu rude aflate peste hotare?"

Într-adevăr, atunci când distanțele geografice împiedică comunicării nemijlocite cu rudele, prietenii sau cunoștii, Internetul poate servi în acest sens un mijloc ieftin și comod. Totodată, specialiștii bat alarma că adesea copiii utilizatori ai Internetului preferă să comunice cu persoanele ce se află în preajmă mai degrabă online decât nemijlocit față-n față. Astfel, în cadrul discuțiilor în focus-grupuri, aproape 2/3 dintre copii au declarat că le este

mai ușor să comunice online cu semenii lor decât offline. Această informație este confirmată și de rapoartele seminarelor de informare a copiilor privind siguranța online. Potrivit specialiștilor intervievați, copiii preferă să comunice online cu colegii cu care se întâlnesc în fiecare zi sau cu prietenii care se află fizic la câțiva metri sau sute de metri de ei. Unii copii au relatat că dau preferință comunicării online deoarece este lipsită de orice bariere.

„Comunicarea online față de comunicarea offline le este mai comodă, ei se simt mai descătușați comunicând pe Internet... Eu nu cred că e mai comod, dar cred că asta e o boală, o deprindere, problema secolului... Știu eu, poate din cauză că discută mai mult cei care îs mai complexați – când stă față în față, câte-odată nu poate spune ceea ce ar vrea să spună, iar în fața calculatorului el se simte de-acum mai liber”.
(Profesor de informatică, [PI-7-C])

„Prin intermediul Internetului sau site-urilor de socializare copiii își exprimă mai ușor gândurile și emoțiile, comparativ cu situațiile când se află față în față. Recent am privit o emisiune în limba rusă, în care profesorii bat alarma – copiilor le este tot mai greu să-și exprime gândurile... Cred că această tendință este și la noi în țară”.
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Fetele par a fi mult mai descătușate și libertine atunci când comunică online cu băieții comparativ cu situațiile din viața reală, când ele sunt mai rușinoase. Spargerea acestor bariere îmi permite să stabilesc online cu fata relații mai apropiate, și asta îmi place”.
(Băiat, 16 ani, [FG-6])

Unii dintre specialiștii intervievați au indicat că pentru copii este în vogă să folosească un vocabular deseori utilizat online și sunt alertați de faptul că elevii utilizatori ai noilor tehnologii de comunicare deja uită de ortografia limbii materne.

„Petrecând mult timp în Internet, copiii uită/se limitează în posibilitatea de a citi o carte. Uneori chiar îi aud discutând între ei într-un limbaj codificat, utilizat online: „C.f.?” adică „Ce faci?”; „f.b.” – „foarte bine”... Ei uită și gramatica limbii materne, în propozițiile și gândurile pe care le formulează nu este claritate și nu mai contează ortografia, ei nu atrag atenția la aceste lucruri”.
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-4])

Studiul în cauză a relatat că aproape jumătate dintre copiii chestionați utilizează Internetul în scopul accesării camerei web. Totodată, mai mult de jumătate (55,5%) dintre copii care accesează camera web provin din regiunea rurală, iar analiza datelor în baza de gen arată că 54% sunt băieți și restul fete.

Circa 40% dintre copiii care au indicat că accesează Internetul inclusiv cu scopul utilizării camerei web, petrec încontinuu pe Internet 3-4 ore, iar numărul utilizatorilor camerei web pare a fi în creștere proporțional cu vârsta (Tabelul 2).

Tabelul 2. Vârsta copiilor care au indicat că utilizează Internetul inclusiv în scopul accesării camerei web

vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
cota-parte	14,8 %	19,5 %	19,8 %	22,1 %	23,8 %	100 %

Majoritatea copiilor accesează camera web în intervalul de timp 14:00 - 22:00. Totodată, analiza datelor scoate la iveală faptul că fiecare al zecelea copil (10,1%) utilizează camera web în intervalul de timp 22:00 - 08:00. De menționat, că în cadrul cercetării au fost identificați 18 copii, utilizatori ai camerei web, care au indicat concomitent că stau de obicei pe net între orele 22:00 - 08:00 și respectiv 7-8 ore și mai mult încontinuu. Analiza datelor socio-demografice din chestionarele completate de cei 18 copii arată că aceștia de cele mai multe ori au vârsta între 13

și 15 ani, preponderent din mediul rural, iar 2/3 dinte ei sunt băieți. Metodele de cercetare, evident, nu au permis (și studiul nici nu și-a propus ca scop) colectarea informației calitative privind scopurile accesării camerei web de către copii, respectiv nu se cunoaște cu cine și cum comunică ei prin camera web pe timp de noapte. Totodată, unii specialiști își exprimă îngrijorarea față de utilizarea Internetului de către copii în scopul accesării camerei web. În opinia acestora, activitatea dată poate prezenta un potențial pericol pentru copii.

„Însăși utilizarea camerei web eu aș considera-o un semn de avertizare pentru părinți... Deja părinții trebuie să conștientizeze că pot apărea unele probleme ... că pot fi acolo diferite probleme de caracter sexual sau de acest fel. Mă rog, personal nu am întâlnit așa caz, dar am citit pe Internet că există așa ceva, adică oameni care folosesc servicii sexuale online contra cost... Iată acestea trebuie să-i pună pe părinți în gardă...”
(Profesor de informatică, [PI-5-Nord])

„Nu cunosc situații când copiii comunică prin intermediul camerei web cu persoane străine, dar este cam dificil ca așa ceva să-ți destăinuască înșiși copiii. Eu cred că este un mare risc că se pot întâmpla situații deloc plăcute în cazul unei astfel de comunicări... Am auzit de la niște persoane din SUA că prin intermediul camerei web se pot câștiga bani... Este posibil ca unele persoane să se uită la tânăr(ă) și să facă lucruri nu chiar plăcute (să-și satisfacă poftele sexuale). Pentru un copil, la început aceasta ar putea fi doar o curiozitate, mă rog, să vadă ce-i asta etc., iar pentru unii acest lucru devine ca un drog, pe motiv că ei permanent accesează camera web. Și copiii sunt predispuși să preia drept pildă unele situații eventuale, când cineva, de exemplu, s-a dezbrăcat în fața camerei web, deoarece această informație imediat se răspândește în cercul lor...”

(Profesor de informatică, [PI-11-Nord])

Astfel, nu trebuie exclus riscul exploatarei sexuale a copiilor, utilizând camera web.

În ultimii ani în Republica Moldova se mediatizează un nou tip de serviciu pentru tinerele din Moldova – **videochatul erotic**.¹⁶ Aceasta implică dezgolirea parțială sau totală a modelului în condiții live webchat (un fel de transmisiune TV în direct, doar că pe Internet). Agențiile care se ocupă de prestarea unor astfel de servicii rcolează fete prin intermediul anunțurilor și promit plăți destul de mari, în schimbul „contemplării” frumuseții acestora. După cum afirmă Veaceslav Soltan, șeful Secției tehnologiei informaționale din cadrul Procuraturii Generale, activitatea de model webcam este considerată ilegală și admite că unele agenții de modeling rcolează fete cu scopul traficării acestora peste hotare. Un alt

pericol al „afacerii” este dificultatea de a renunța la această „activitate”. Deseori, când doresc să o rupă cu ocupația respectiva, fetele riscă să fie șantajate cu filmulețele în care anterior s-au dezbrăcat și silite să-și continue munca.¹⁷

Astfel, creșterea gradului de penetrare a Internetului în mediul rural și creșterea numărului de conexiuni la Internet permite în prezent copiilor să-și ocupe timpul liber cu cele mai variate opțiuni disponibile în spațiul virtual. În același timp, înlocuirea întâlnirilor reale cu cele virtuale reprezintă un risc al comunicării online, el conducând la izolarea geografică a individului. Potrivit specialiștilor, comunicarea excesivă prin intermediul site-urilor de socializare generează în rândul copiilor sindromul „sedentarismului” și al pasivității.

¹⁶ Pe parcursul primelor zece luni ale anului 2011, la Linia Fierbinte a Centrului Internațional „La Strada” au parvenit informații despre cel puțin zece site-uri de videochat erotic, care îndeamnă tinerele din Republica Moldova să se angajeze, contra salariilor fabuloase, în prestarea acestor servicii. Dat fiind că prestarea acestui tip de servicii are loc în condiții private, iar agențiile care recrutează fetele sunt practic invizibile ca intermediari, nu trebuie exclus riscul implicării în aceste activități a persoanelor care încă nu au atins vârsta de 18 ani. Fiind un business tenebru și având în vedere eventualul interes material al minorelor de a nu divulga informația, este foarte dificil de a identifica și investiga asemenea cazuri.

¹⁷ „Prostituție mascată: videochatul erotic”. Timpul, nr. 23 din 08.02.2011, pag. 6.

Monitorizarea activității online din partea părinților și profesorilor

Din relatările copiilor și ale specialiștilor se cunoaște că părinții au posibilitatea să monitorizeze activitatea copiilor online doar atunci când sunt acasă, adică numai după ce se întorc de la serviciu. Astfel copiii, în cele mai dese cazuri, sunt lăsați singuri online în timpul de după școală și până la revenirea părinților de la serviciu.

*„La mine mama vine acasă la ora șapte seara, până atunci eu stau pe net cât vreau, fără nici o restricție sau problemă”.
(Fată, 13 ani, [FG-1])*

Copiii recunosc că părinții aplicau mai des restricții privind timpul petrecut în fața calculatorului atunci când aveau 10-12 ani. În cele mai multe cazuri, ei sunt îngrijorați ca să nu stea pe net până la orele târzii și-și trimit copiii să doarmă, căci ziua următoare trebuie să se scoale dis-de-dimineață să plece la școală. Potrivit copiilor participanți la focus-grupuri și a rapoartelor seminarelor de informare, avansarea în vârstă și posedarea unei camere separate determină diminuarea restricțiilor aplicate de părinți față de timpul accesării Internetului. Totodată, dintre copiii

care au relatat că sunt supravegheați de părinți la accesarea Internetului, unii au indicat că accesează Internetul pe timp de noapte, când părinții dorm. Câțiva copii din regiunea rurală au mărturisit că părinții regretă întrucâtva că le-au facilitat accesul la Internet, deoarece aceștia stau ore în șir pe web, răpindu-le astfel din timpul ce trebuie dedicat treburilor casnice sau îngrijirii animalelor. Părinții copiilor utilizatori de Internet, în special din mediul rural, rareori asociază Internetul cu careva riscuri.

*„În sate principalul motiv din care părinții limitează accesul copiilor la Internet este că aceștia nu reușesc să le ajute în gospodărie. În multe cazuri părinții de la țară nici nu își imaginează ce înseamnă spațiul virtual și ce pericole conține”.
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])*

*„De regulă, majoritatea părinților nu limitează accesul copiilor la Internet. „Bine că stă acasă, ...că tace ...principalul e că și-a făcut temele”. Eu cred că asta e o problemă serioasă, pe care părinții nu o realizează sau o ignoră”.
(Profesor de informatică, [PI-Nord])*

*„Uneori, părinții consideră că deja copiii lor nu mai sunt „copii”, adică sunt deja mari și nu văd careva riscuri legate de navigarea online, nu aplică adolescenților careva restricții la accesarea Internetului.”
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])*

După cum s-a menționat anterior, în cazul în care părinții sunt plecați peste hotare, copiii practic nu sunt monitorizați de adulți în activitatea lor online.

Ca regulă, aceștia sunt lăsați în grija bunelor sau a rudelor, care nu au cunoștințe despre riscurile la care sunt expuși copiii online.

„Să spun drept, nu știu dacă e posibil ca părinții să se implice în monitorizarea comportamentului online al copilului. În primul rând, la noi în țară, sincer să spun, cine să-i monitorizeze? De exemplu, undeva, poate nu chiar 50%, dar vreo 45% din părinți elevilor din liceul nostru sunt plecați peste hotare. Bunica are să-i monitorizeze pe ei? Așa ceva e imposibil”.

(Profesor de informatică, [PI-5-Nord])

„Sunt părinți care supraveghează activitatea online a copiilor, însă sunt copii care au acces liber: mulți părinți sunt plecați peste hotare și copiii lor fac ce doresc, stau cât doresc pe Internet”.

(Profesor de informatică, [PI-1-Nord])

„Din 22 de elevi din clasă, de exemplu, 8 copii au părinții plecați peste hotare, de copii au grijă bunica, vecinii sau sunt singuri... De fapt decizia de a procura computer a fost luată de părinți mai mult cu scopul să comunice cu copiii. Da, copiii comunică cu părinții prin skype, dar... comunică 20-30 de minute maximum pe zi, dacă și comunică, deoarece ei lucrează pe undeva, doar nu pot sta online permanent. În rest copiii stau singuri online”.

(Profesor de informatică, [PI-4-Nord])

În ultimii cinci ani se atestă practic o dublare a numărului de computere raportate la numărul de elevi din instituțiile de învățământ primar și secundar general.¹⁸ Majoritatea profesorilor de informatică intervievați au relatat că instituțiile de învățământ în care lucrează au acces la Internet. Aproape toți profesorii au precizat că accesul copiilor la Internet în pereții școlii este monitorizat. Copiii au voie să acceseze spațiul web cu condiția că accesează doar

surse informaționale necesare pentru pregătirea temelor pe acasă, și nu în alte scopuri.

Majoritatea profesorilor intervievați sunt solidari în ideea consolidării eforturilor profesorilor și părinților, așa încât, indiferent de locul accesării Internetului, copilul să folosească resursele web doar în beneficiul său, fiind permanent în siguranță.

¹⁸ Educația în Republica Moldova. Publicație statistică. 2010/2011. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2011, p.33. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia%20_RM_2011.pdf, accesat 03.11.2011.

„Chiar dacă profesorii avertizează copiii despre riscurile online, aceștia oricum vin acasă, unde au nevoie de o oarecare supraveghere din partea părinților. Și dacă părinții ar fi acasă, ar avea grija pentru ei. Iar dacă o rămas cu bunelul, acesta nu mai are grijă – el zice bine ca e acasă și nu-mi fac griji că s-a dus undeva”.

(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

„...Dacă accesul la Internet la școală este condiționat – cu scop educativ (nu distractiv), atunci în afara școlii, în familie aceste restricții/limitări în mare parte nu se păstrează”.

(Profesor de informatică, [PI-13-Centru])

În acest sens, în vederea asigurării beneficiilor pe care le oferă Internetul pentru dezvoltarea copiilor, activitatea acestora online necesită monitorizare din partea adulților – în primul rând a părinților. Pentru ca ei să navigheze sigur online, părinții trebuie să coopereze în acest sens cu reprezentanții sectorului public și privat, unindu-și eforturile inclusiv prin utilizarea programelor computerizate care ar facilita controlul parental asupra comportamentului online a propriilor copii.

2. Comportamentul copiilor online

Contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate

Rezultatele discuțiilor în focus-grupuri și analiza rapoartelor seminarelor denotă faptul că majoritatea copiilor folosesc Internetul ca un instrument de a-și căuta noi cunoscuți. Circa 78% dintre copiii chestionați au relatat că pe parcursul ultimului an au căutat noi cunoscuți prin Internet (vezi Tabelul 3).

Tabelul 3. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Ce acțiuni din cele menționate mai jos ai întreprins în ultimele 12 luni?”

	DA	NU
Am căutat noi cunoscuți prin Internet	78,2%	21,8%
Am adăugat pe lista prietenilor mei în profilul personal din rețelele de socializare persoane pe care nu le-am întâlnit în realitate	74,6%	25,4%
Mi s-a întâmplat să fac schimb de complimente online cu persoane necunoscute de sex opus	42,8%	57,2%
Am făcut schimb de date cu cineva pe care îl cunosc doar comunicând pe Internet	38,1%	61,9%
Am trimis o fotografie de a mea unei persoane pe care am cunoscut-o doar online	36,5%	63,5%
Am preferat să mă prezint în Internet ca o altă persoană decât sunt în realitate	25,5%	74,5%
Am trimis secvențe video despre mine unei persoane pe care o cunosc doar din Internet	15,7%	84,3%

Analiza rezultatelor pe anumite variabile socio-demografice atestă faptul că de fapt căutarea pe net a unor noi cunoscuți este o practică caracteristică mai des copiilor de 15-16 ani (aproximativ 21%), fetelor (50,9%) și copiilor de la sate (62,1%). Adăugarea pe lista de prieteni din profilul personal în rețele de socializare a persoanelor necunoscute în realitate a fost practică în ultimele 12 luni mai des de copiii de 16 ani (23,3%), de cei din mediul rural (61,7%) și de gen feminin (50,9%). Un lucru alarmant este prezentarea sub o altă persoană, lucru practicat de cei cu vârsta de 16 ani (24,8%) și de cei din mediul rural (63%). Mai des schimbul de date personale este practicat de adolescenții cu vârsta de 16 ani (28,7%), de copiii din mediul rural (62%) și de băieți (52,6%). Expedierea fotografiilor este una dintre acțiunile întreprinse în ultimele 12 luni mai des de către băieți (55,1%), de copiii de 16 ani (26,8%) și de cei din mediul rural (62,6%).

Expedierea secvențelor video a fost practică mai mult de copiii cu vârsta cuprinsă între 15-16 ani (aproximativ 22%), de băieți (60,2%) și de cei din mediul rural (57,3%).

De cele mai dese ori copiii își fac prieteni prin intermediul rețelelor de socializare. Procesul este într-atât de simplu, că printr-un singur clic copiii adaugă pe lista prietenilor în profilul personal persoane pe care nu le-au întâlnit niciodată în realitate. Această modalitate de a-și face noi prieteni au raportat-o circa 75% dintre copiii chestionați (vezi Tabelul 3). Este necesar de menționat aici că una din motivațiile copiilor de a face acest lucru se explică prin dorința de a bate recordurile în gașca lor cu numărul prietenilor în lista personală de pe site-ul de socializare, dar și din dorința de a aduna cât mai mulți aleatori/sușținători pentru jocurile online oferite membrilor aceleiași rețele de socializare.

„Eu, și cred că toți prietenii mei care au profil pe rețelele de socializare, accept și am în lista prietenilor mei „prieteni” – persoane necunoscute pe care nu i-am văzut niciodată în realitate. Știți, acum este în vogă să ai cât mai mulți prieteni în lista personală”.

(Băiat, 12 ani, [FG-8])

„Este îngrijorător faptul că o mare parte dintre copiii care accesează site-urile de socializare acceptă în calitate de „prieteni” persoane străine. Fiind întrebați de ce fac acest lucru, copiii cu vârsta de 12-13 ani au răspuns: „Cu cât e mai mare numărul prietenilor în rețea, cu atât ești mai „cool”. Plus la aceasta, copiii îndeosebi se bucură când primesc note de „5+” la fotografiile lor postate pe site-ul „Odnoklassniki”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Accept cât mai multe persoane, chiar și necunoscute, în calitate de prieteni pe rețeaua de socializare din simplu motiv că doresc să am cât mai mulți aleatori în jocurile sociale din rețea. De exemplu, sunt jocuri unde este important să obții susținere în oarecare acțiuni din partea persoanelor care fac parte din rețea...”

(Fată, 13 ani, [FG-4])

De menționat că din discuțiile în cadrul focus-grupurilor a ieșit la iveală faptul că fetele de vârstă adolescentină acceptă în lista lor de prieteni pe rețeaua de socializare bărbați sau băieți mai în vârstă, iar băieții mai mici preferă să-și găsească prietene virtuale de o vârstă mai mare, luând în considerare preponderent aspectul exterior. Rezultatele studiului cantitativ relevă faptul că 66,1% dintre fete s-au întâlnit cu persoane de gen masculin pe care le-au cunoscut prin Internet, iar 68,7% dintre băieți s-au întâlnit cu fetele cunoscute online.

Conform relatărilor copiilor, circa 43% din numărul total al intervievaților au făcut schimb de complimente online cu persoane necunoscute de sex opus. Interesant este faptul că acest lucru e caracteristic atât fetelor, cât și băieților, indiferent de mediul de reședință și vârstă. Se constată totuși o preponderență în acest sens printre persoanele de 16 ani (27,1%), printre băieți (53,1%) și printre cei din mediul rural (56,4%). Este un argument în plus ce confirmă că la vârsta de 12-16 ani copiii sunt într-un proces activ de autopercepere din punct de vedere gender și al dezvoltării sexuale. Totodată, nu putem trece cu vederea faptul că schimbul de complimente online este o stratagemă aplică deseori de pedofili în procesul de ademenire a copiilor pentru exploatarea lor sexuală ulterior.

Tabelul 3 reflectă cele mai răspândite acțiuni riscante pe care le întreprind copiii online. După cum se observă din datele statistice din acest tabel, cota copiilor din țara noastră care manifestă un comportament riscant este destul de înaltă. De menționat, că rata

copiilor care au indicat concomitent că *au adăugat pe lista prietenilor, în profilul personal din rețelele de socializare, persoane pe care nu le-a întâlnit în realitate și care au făcut schimb de date cu cineva pe care îl cunoșteau doar comunicând prin Internet* este de 33,8% din numărul total al copiilor chestionați (sau 455 persoane). Mai mult, circa 6% dintre copiii chestionați (adică 81 de persoane) au dat un răspuns afirmativ la toate exemplele de acțiuni riscante, enumerate în tabelul 3. Analiza datelor socio-demografice a acestei categorii de copii arată, că ei sunt de diferite vârste, atât din mediul urban, cât și din cel rural, balanța înclinând puțin spre băieți; mai mult de jumătate dintre ei locuiesc în regiunea centrală a țării, și cel mai puțin în sudul ei.

Dată fiind în Republica Moldova o creștere a numărului cazurilor de exploatare sexuale a copiilor, în special de către persoane străine, studiul în cauză și-a propus identificarea cotei copiilor care au cunoscut prin Internet persoane din alte țări (cu excepția rudelor). În acest sens, au fost identificați 1.059 copii sau 78,6% din numărul total a celor chestionați. Deși chestionarea nu a permis specificarea din partea cui a venit inițiativa de a face cunoștință – a copilului sau persoanei străine – rapoartele seminarelor arată că opt copiii din zece au indicat că au fost contactați online de persoane necunoscute (atât din alte țări, cât și din Republica Moldova).

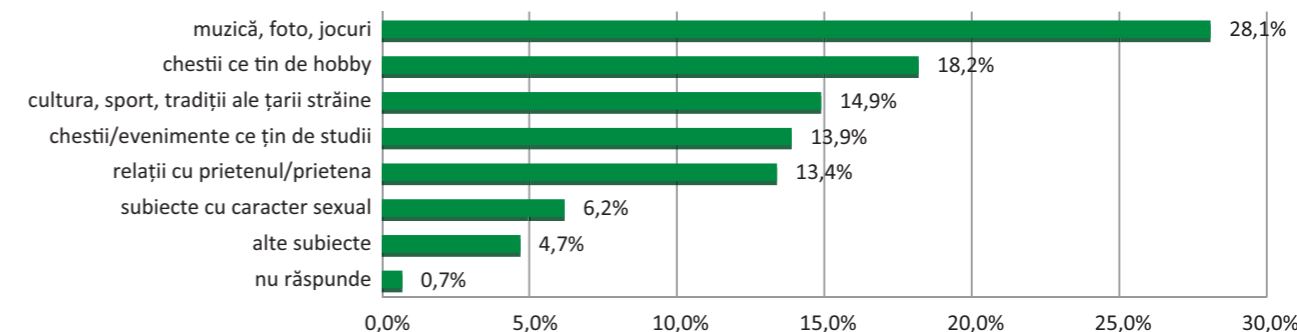
Comunicare online cu tentă sexuală și propuneri indecente online

Fiind întrebați despre subiectele de comunicare cu persoane din alte țări, pe care copiii le-au cunoscut

prin Internet și cu care comunică exclusiv prin Internet, răspunsurile reflectă următorul tablou: muzica/foto/jocuri – 28,1%, chestii ce țin de hobby – 18,2%, cultura, sport, tradiții ale țării străine -14,9%, studii – 13,9%, relații cu prietenul/prietena – 13,4%. Totodată, 6,2%

dintre copiii chestionați au recunoscut că ei discută cu aceste persoane subiecte cu caracter sexual. Mai mult de 4% dintre copiii chestionați au indicat că discută și alte subiecte, fără a le nominaliza (vezi Figura 8).

Fig. 8. "Care sunt subiectele despre care comunică cu persoane din alte țări, pe care le-ai cunoscut prin Internet și comunică exclusiv pe această cale?"
(copii care au cunoscut persoane prin Internet și comunica cu ei exclusiv prin intermediul Internet)

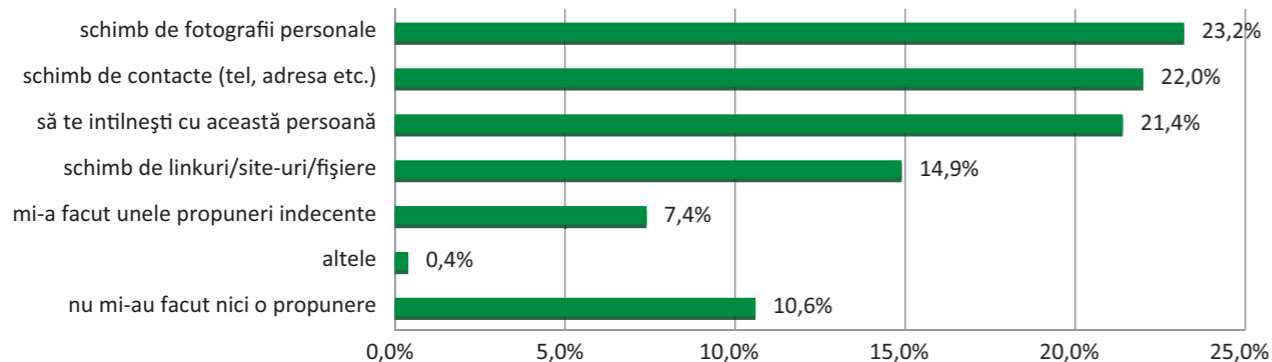

Fiind întrebați despre propunerile care le-au făcut copiilor persoanele din alte țări, în cele mai multe cazuri răspunsurile s-au referit la schimbul de fotografii personale (23,2%), schimbul de contacte – telefon, adresă etc. (22%), propuneri de a se întâlni (21,4%), propuneri de a face schimb de linkuri/site-uri și fișiere (14,9%), iar o parte din răspunsuri (7,4%) demonstrează că unor copii li s-au făcut anumite propuneri indecente (vezi Figura 9). Și rapoartele seminarelor de informare arată că fiecare al zecea

copil, care a cunoscut online persoane din alte țări, a primit online de la acestea o propunere indecentă. Din totalul celor 165 de copii care au discutat pe net subiecte cu caracter sexual cu persoane din alte țări, pe care le-au cunoscut prin Internet, 57% sunt băieți, respectiv copii de 15 și 16 ani, iar cota celor din mediul rural alcătuiește (56,4%). Aceste cifre vorbesc de la sine și reprezintă tocmai cele mai riscante rezultate ale comunicării online cu persoane necunoscute.

Fig.9. "Dacă ai cunoscut prin Internet persoane din alte țări (cu excepția rudelor) și comunicai cu ele exclusiv prin Internet, ce propuneri ți-au făcut ele? "

(date raportate la 1059 respondenți care au cunoscut persoane din alte țări prin net)

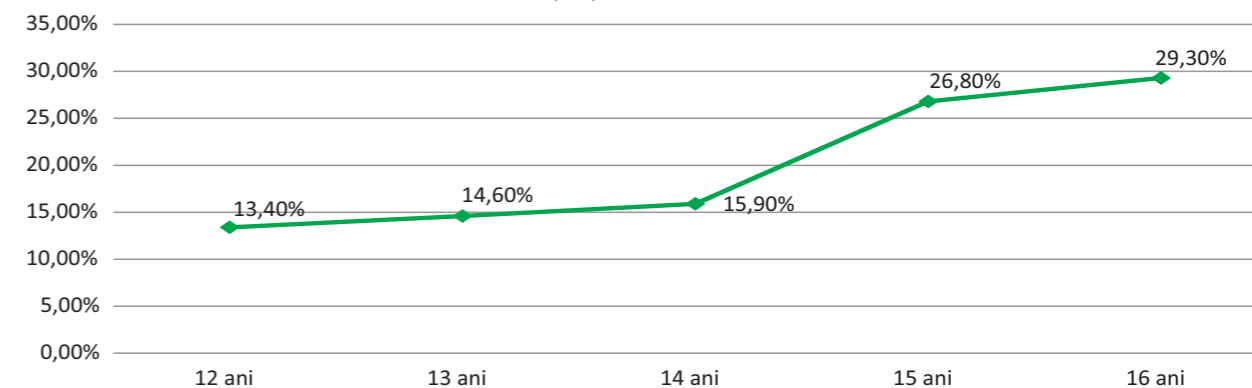
„Având profil pe Facebook, am fost contactată de un bărbat necunoscut, cu nume care părea să fie dintr-o țară occidentală, cel puțin așa pretindea să fie. Deci el scria că are 41 ani și, fără a mai porni alte teme de discuție, mi-a spus ca am un nume rusesc foarte frumos, care este cunoscut în toată lumea, și că el vrea să facă sex cu mine. Și că n-o să regret dacă accept. M-am simțit umilită prin această propunere indecentă și am stopat comunicarea cu el prin blocarea utilizatorului în cauză”.

(Fată (Natașa), 15 ani, [FG-7])

De menționat că 10,6% dintre copii nu au primit nici o propunere de la persoane din alte țări, cunoscute online, iar un procent neînsemnat (0,4%) au indicat alte variante de răspunsuri privind propunerile făcute online, de cele mai dese ori „să fim prieteni pe net”. Rezultatele studiului atestă faptul că există o legătură

între vârsta copilului și riscurile la care se expune comunicând cu persoane din alte țări. Copii de 12 ani au raportat, în proporție de 13,4% din numărul total de cazuri, că li s-au făcut propuneri indecente, pe când cei de 16 ani au indicat același lucru în proporție de 29,3% (vezi Figura 10).

Fig.10. Numărul copiilor care au indicat că persoane din alte țări, cunoscute online, le-au făcut propuneri indecente

Amintim că aceste chestionări au precedat seminarele de informare privind siguranța copiilor online, astfel ei fiind informați la ce pot duce aceste acțiuni riscante, întreprinse online. Fiind întrebați, înainte de a începe activitatea de informare privind siguranța online (la

fel ca și în cadrul focus-grupurilor), fiecare al 4-lea copil ce cunoscuse online persoane străine, a răspuns că a încetat comunicarea cu ele sau le-a șters din lista prietenilor de pe site-urile de socializare, ca o reacție la situații neplăcute de contact cu aceste persoane.

„Prin intermediul Internetului am făcut cunoștință cu un băiat din Italia (cel puțin așa mi-a scris). Dar în scurt timp a început să-mi solicite niște lucruri... și a început să vorbească urât cu mine. Eu pur și simplu am blocat comunicarea cu el...”

(Băiat, 14 ani, [FG-6])

„Am fost bucuroasă să aflu că mulți copii care au primit propuneri indecente online de la persoane necunoscute prin rețelele de socializare au reacționat prin ștergerea acestora din lista prietenilor/blocarea accesului la pagina lor. Desigur, discuțiile în grup nu favorizau relatarea detaliilor intime a acestor comunicări”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

În același timp, mai mult de jumătate dintre copiii întrebați în cadrul seminarelor și focus-grupurilor ce-i face să comunice cu persoane din alte țări au indicat

un interes distractiv, iar fiecare al 5-lea copil consideră astfel de comunicare utilă. În opinia profesorilor de informatică și a educatorilor, unul din motivele

„utilității” este posibilitatea mai bune cunoașteri a limbii străine. Trebuie de avut în vedere că în multe cazuri comunicarea online nu implică discuții cu

tentă sexuală, ci urmează scopul de socializare între semeni.

„Copiii cu vârsta de 12-16 ani tind să facă cunoștință cu persoane din alte țări. Chiar aceeași engleză este privită de ei ca o modalitate de a însuși o limbă de comunicare internațională. Cu acest scop ei accesează chiar și chat-uri populare peste hotarele țării”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Atunci când întrebăm copiii care sunt tematicile abordate în comunicarea cu persoane din alte țări, cunoscute online, de cele mai dese ori primim răspunsuri de tipul: „Persoana cu care comunic deseori mă întrebă ce fac”, „Mă întrebă ce mai am nou”, „Ce-ai făcut?”, „Cum îți merge la școală?”, „Ce ai de gând să faci?”... Fetelor le este foarte plăcut când primesc complimente online, când cineva le spune că sunt frumoase”.

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

Așadar, în afară de avantajele pe care le oferă, Internetul comportă și unele riscuri pentru copii, iar acest studiu este o dovadă în plus că majoritatea copiilor utilizatori ai Internetului din Republica Moldova s-au confruntat cu unele sau mai multe din aceste riscuri.

Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online

Din numărul total al copiilor chestionați, 4 din 10 au făcut schimb de date cu persoane pe care le cunoșteau doar din comunicarea prin net. Dintre aceștia 28,5% sunt copii de 16 ani, în special fete (51,6%), preponderent din mediul rural (58,9%). Ca regulă, datele personale se referă la informații care ar putea eventual servi la identificarea copilului – numele, prenumele, telefoane de contact, adresa de la domiciliu sau denumirea instituției de învățământ etc. Experții care cunosc comportamentul pedofililor

precizează că aceste date sunt obținute de la copii într-un mod inocent, în momentul când au câștigat încrederea. Astfel, atunci când pedofilul care comunică cu copilul online consideră că acesta este „pregătit” pentru relații mai apropiate și își apreciază pozitiv șansele, el își intensifică tactica contactând copiii prin telefon sau căutând o întrevvedere personală.

De remarcat faptul că circa 23% dintre copii au primit propuneri de la persoane din alte țări (cu care comunică exclusiv prin Internet) de a face schimb de fotografii personale (vezi Fig. 9), în special fiind vorba de copiii de 16 ani (27,4%), băieți (51,4%) și din mediul rural (59,1%). De asemenea, peste 36% dintre copiii chestionați au trimis propriile fotografii persoanelor pe care le cunosc doar online, dintre care mai des se întâmplă astfel în rândul copiilor de 16 ani (26,8%), a băieților (55,1%) și a copiilor din mediul

rural (62,6%). Toate acestea ar trebui să-i pună în gardă pe părinți și educatori. Desigur, mulți copii fac acest lucru din dorința de a face schimb de fotografii online, din curiozitate, dorind să-l vadă pe „prietenul” virtual. Totodată, nu trebuie ignorat faptul că aspectul exterior al copilului este ceea ce îi interesează pe pedofili – adesea, după un timp oarecare, aceștia le solicită copiilor fotografii și secvențe video în poze mai puțin decente. Fiind expediate, ele pot servi ca motiv pentru șantaj în eventuale situații în care copii „se răzgândesc” să comunice cu pedofilul. De precizat, că 15,6% dintre copiii chestionați au trimis secvențe video unei persoane pe care o cunosc doar din Internet (vezi tabelul 3). E drept, că aceste date trebuie tratate cu precauție, deoarece nu se cunoaște conținutul materialului video pe care l-au expediat copiii.

Este cunoscut faptul că atunci când caută pe net o potențială victimă, pedofilul deseori se prezintă de o vârstă apropiată celei a copilului, iar uneori trimite și poze de-ale unui copil, care, chipurile, îl reprezintă. Imaginându-și în calitate de prieten online pe un semen de vârsta sa, copilul este cu mult mai deschis în comunicare, predispus la acțiuni haioase și nu asociază comunicarea cu un oarecare risc. Totodată, multor copii, inclusiv celor care au participat la seminarele de instruire și focus-grupuri, nici prin gând nu le trecea că în spatele fotografiilor expediate se pot ascunde cu totul alte persoane decât pare în fotografie. De menționat aici, că 3/4 dintre copiii participanți la chestionare au preferat să se prezinte pe rețeaua Internet exact așa cum sunt în realitate, iar restul au preferat să se prezinte ca o altă persoană (aici se includ situațiile când, de exemplu, copiii se prezintă ca având o vârstă mai mare de 18 ani).

„Deseori întreb copiii cât de siguri sunt ei că în spatele fotografiei trimise de cel pe care l-a cunoscut online este anume această persoană? Și deseori primesc răspunsuri: „Știți, eu nu m-am gândit la asta...”

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Suspiciunea vine doar în cazul când pe foto este o persoană care arată ca un fotomodel, fotografia fiind parcă luată de pe coperta revistei „glamour”, iată atunci îmi dau seama că ceva nu e în regulă...”

(Fată, 15 ani, [FG-3])

„Într-o zi s-a apropiat de mine un elev și m-a întrebat dacă e posibil de aflat cine îi scrie pe net, deoarece din discuțiile online nu era încrezut că el comunica cu persoana de pe fotografie. A întrebat dacă e posibil de depistat cine anume este persoana cu care comunică online... I-am spus că în majoritatea cazurilor nu poți afla concret cine e persoana... Poți cunoaște unde e orașul de unde a accesat, dar nu e posibil să cunoști cine concret stă la celălalt capăt a canalului de comunicare online... Pur și simplu i-am recomandat că în cazul în care are careva dubii/bănuieli că persoana se prezintă pe net ca altcineva decât cel din realitate, atunci să manifeste față de această persoană o ignoranță totală”.

(Profesor de informatică, [PI-11-Nord])

În acest context copiii trebuie să fie informați despre consecințele pentru viața lor reală, rezultate din acțiunile întreprinse în spațiul virtual.

Întâlniri offline cu persoane cunoscute online

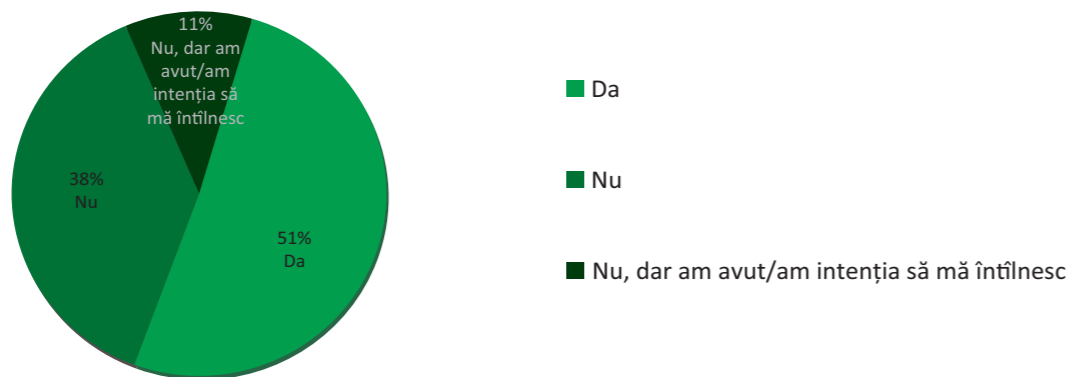
Chestionarea copiilor a scos la iveală faptul că jumătate dintre ei s-au întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-au cunoscut prin Internet (vezi Figura 11). Acest fapt este caracteristic în special copiilor de 15 ani (27,4%), băieților (55,6%) și copiilor de la sate (53,2%). Datele atestă că 20% dintre copiii care s-au întâlnit cu persoane din alte țări cunoscute prin net au spus părinților despre aceasta, 34,5% au spus prietenului/prietenei, iar

14,5% nu au spus nimănui. De asemenea, 6% dintre copii care au indicat că s-au întâlnit în realitate cu persoane din alte țări cunoscute online au menționat că au discutat cu aceștia subiecte cu caracter sexual, iar 8,2% au indicat că li s-au făcut propuneri indecente.

Un răspuns negativ în acest sens au dat 38% dintre copii (vezi Figura 11), în mare parte fiind copiii de 12-13 ani (în medie 23%) și fete (59%), pe când 11% au menționat că nu s-au întâlnit, dar au avut sau aveau astfel de intenție la momentul chestionării. Această tentație au prezentat-o cel mai mult copiii de 12 ani – 22,9%, fetele – 52,1% și cei de la sate – 68,1% .

Fig.11 "Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva cu care l-ai cunoscut prin Internet (cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)?"

(date raportate la 1059 persoane care au cunoscut persoane din alte țări prin net)

Discuțiile în cadrul focus-grupurilor și analiza rapoartelor seminarelor de informare arată că trei pătrimi din numărul total al copiilor chestionați

comunică online cu semenii lor din Republica Moldova. În cadrul chestionării, fiind întrebați despre vârsta persoanelor cu care ei s-au cunoscut online și

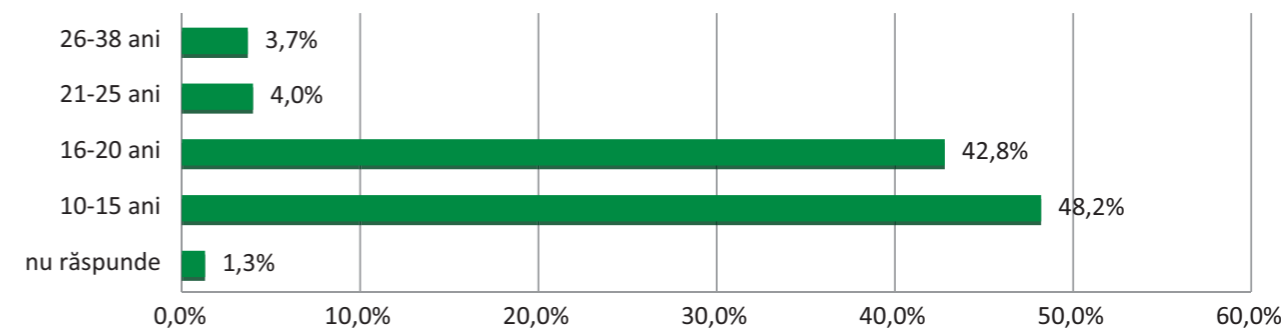

s-au întâlnit offline, de cele mai multe ori aceștia din urmă erau semenii lor, având vârsta preponderent 10-15 ani (48,2% dintre respondenți), 16-20 ani (42,8%), 21-25 ani (4%), iar 3,7% dintre copii au indicat

diapazonul de vârstă a prietenilor 26-38 ani. Ținând cont că întrebarea excludea rudele copiilor, rămâne a fi o enigmă – cine au fost aceste persoane și care a fost scopul întrevederii lor cu copiii.

Fig.12. "Dacă te-ai întâlnit măcar odată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, care a fost vârsta acestei persoane?"

(date raportate la copii care s-au întâlnit offline cu persoane cunoscute online, cetățenii RM și altor țări)

Totuși, în cadrul discuțiilor în focus-grupuri și pe parcursul seminarelor de informare copiii au relatat situații când vârsta indicată de persoana cunoscută online nu coincidea cu cea reală. Este într-adevăr o

problemă: adevărul privind vârsta persoanei cunoscute online apare la suprafață numai în momentul întâlnirii personale, adică offline.

„Prin intermediul site-ului „Odnoklassniki” am făcut cunoștință cu un băiat... Am comunicat cu el ceva timp, am început să-l simpatizez, căci era foarte haios. Când am acceptat să ne întâlnim față în față, el nu era întocmai așa cum părea a fi pe parcursul discuțiilor...”
(Fată, 15 ani, [FG-1])

„Am avut situații când copiii mi-au raportat că au discutat online cu unele persoane, și apoi au aflat că au comunicat cu altă persoană, nu cu cea care s-a recomandat...”
(Coordonator Programe pentru tineri, [ONG-4])

„Copiii trebuie să fie informați despre riscurile navigării în Internet... inclusiv atunci când fac cunoștință și comunică cu cetățeni străini. Internetul nu poate fi privit ca un spațiu cu conținut integru și nevinovat. Omul niciodată nu este sută la sută sincer, iar prin intermediul Internetului – nici atât. Copilul trebuie să fie protejat, dar cum poate să evite riscurile navigării online, dacă nu știe ce pericol îl paște acolo? Și chiar cunoscând pericolul, oricum, poate încerca, căci așa e constituit omul – îi spui că e fierbinte, dar el oricum pune mâna”.

(Profesor de informatică, [PI-15-Sud])

Olga povestește că la vârsta de 16 ani a stabilit întâlnire pe un site de socializare cu Sergiu, un bărbat de 32 de ani. Abia când l-a văzut, el a recunoscut că de fapt are 41 și este divorțat, fără să dea alte detalii. „Îmi dăruia parfumuri scumpe și flori. Nu îmi făcea propuneri perverse”, spune fata. Într-o zi, Sergiu a invitat-o pe Olga la el acasă. „A pregătit o cină romantică și am băut puțin vin. Apoi nu știi ce s-a întâmplat, dar mi-am revenit în pat, fără nici o haină și cu el alături. M-am îmbrăcat în liniște și am plecat”, își amintește Olga. Mai târziu fata a citit un articol în care Sergiu figura ca pedofil care și-a violat fiica vitregă de 14 ani. „Fata mărturisea cuvânt cu cuvânt aceleași lucruri ce mi s-au întâmplat și mie în acea seară. După, l-am mai văzut pe Sergiu. Ținea de mână o altă copilă naivă care nu avea mai mult de 15-16 ani. Mi s-a părut că era cam speriată fata”, relatează Olga. Tânăra spune că nu mai accesează acest site de cunoștințe și le recomandă și altor fete, aflate în căutare de dragoste virtuală, să facă același lucru.¹⁹

Chestionarul a inclus o întrebare logică adresată copiilor care s-au întâlnit offline cu persoane cunoscute online – dacă aceștia au relatat despre întâlnirea offline părinților sau unui adult în care aveau încredere. Datele cercetării relevă că doar fiecare al treilea copil informează părinții despre acest fapt. În mare parte acestea sunt fetele (61,6%) sau copiii de 15 ani (28,9%), din mediul rural (54,7%). Totuși, majoritatea copiilor (60,9%) povestesc despre acest lucru prietenului/prietenei sau semenilor (29,7%),

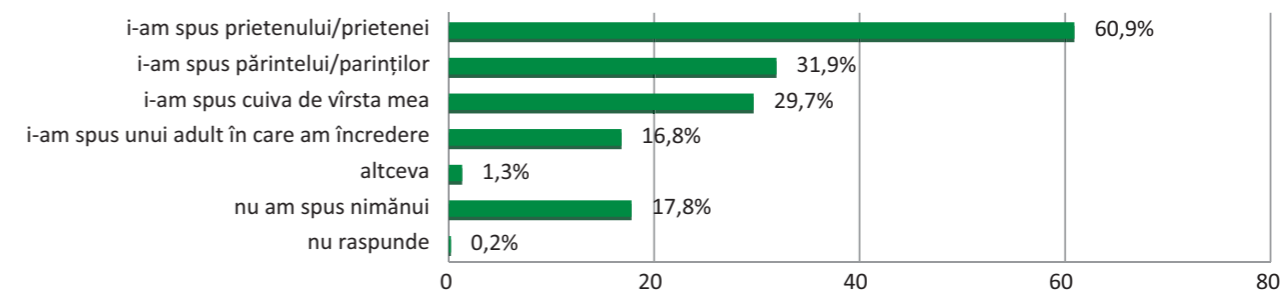
fapt care trebuie avut în vedere la elaborarea și desfășurarea campaniilor de informare. Interesant este că fiecare al șaselea copil (sau 17,8% dintre toți copiii chestionați) care s-au întâlnit cu cineva offline²⁰ nu a spus despre asta nimănui (vezi Figura 13). De precizat că un procent mic (0,2%) a preferat să nu dea nici un răspuns la această întrebare. Unii (1,3%) au scris și alte variante de răspunsuri, câteva dintre care merită menționate: „N-am cu cine să mă împărtășesc”, „Am încercat, dar nimănui nu-i pasă”.

¹⁹ „Îmi plac fetițele de 15 ani”. Jurnal de Chișinău, nr. 29 din 01.04.2011, pag. 8.

²⁰ Aceste situații includ întâlniri cu persoane atât din alte țări, cât și din Republica Moldova.

Fig.13. "Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, ai spus cuiva despre aceasta?"

(date raportate la răspunsurile copiilor care s-au întâlnit offline cu persoane cunoscute online)

„Am avut un caz când am aflat despre intenția unui copil de a se întâlni cu cineva pe care l-a cunoscut online – un caz care ne-a trezit suspiciuni neplăcute. Ne-am făcut griji mari atunci, împreună cu părinții... Până la urmă, copilul nu s-a mai întâlnit. De atunci le spun copiilor să fie atenți cu cine comunică...”

(Coordonator Programe pentru tineri, [ONG-4])

De menționat că mulți copii nu informează părinții despre deciziile lor privind întâlnirile offline cu persoane cunoscute online din simpla cauză că nu identifică careva riscuri asociate. Printre alte cauze indicate de copii în cadrul focus grupurilor au fost dorința de a fi independenți în luarea deciziilor, în special celor care (în opinia lor) țin doar de ei și de viața lor personală.

„În cadrul seminarelor de informare a copiilor privind siguranța online întotdeauna menționăm că este important ca ei să anunțe părinții sau adulții, ori chiar să meargă la întâlnire cu cineva din mături, atunci când au de gând să se întâlnească offline cu cineva cunoscut online. Reacțiile sunt diferite – unii copii dau din cap ca semn de înțelegere, alții însă ne reproșează „Ei, amuș... s-o iau pe mama sau măca de mână și o să mă duc la întâlnire?!...”

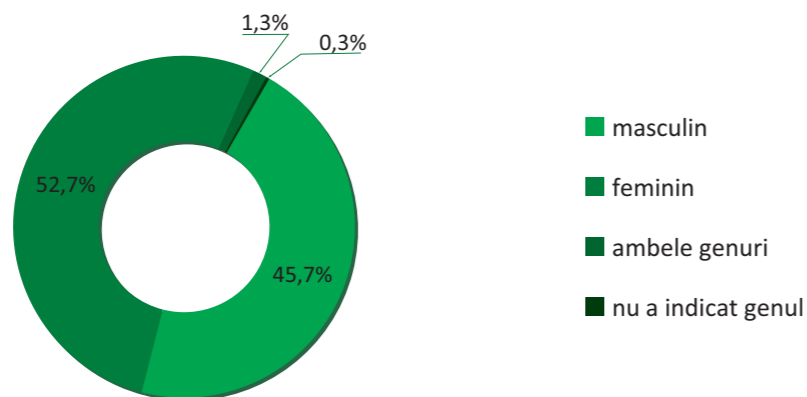
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Știi, iată acum ne-ați povestit despre riscurile care există în spațiul virtual... Stau și mă gândesc – oare într-adevăr există așa ceva? Dacă era să-mi spună asta părinții sau profesorul, nu era să-i cred, aș înțelege asta ca un mesaj din partea adulților care vor să ne înlocuiască mouse-ul din mână cu o carte... Și totuși, cred că pe mine personal aceasta nu mă va afecta niciodată, indiferent de situație”.

(Fată, 14 ani, [FG-2])

Analiza datelor în baza de gen relevă că persoanele cu care copiii au făcut cunoștință online și cu care s-au întâlnit offline aparțineau atât sexului masculin, cât și celui feminin, iar un procent mic dintre copii (1,3%) au indicat că s-au întâlnit cu persoane de ambele sexe (vezi Figura 14).

Fig.14. Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, de ce gen era această persoană? (%)

În cadrul prezentei cercetări am încercat să trasăm comportamentul copiilor online care a bifat, concomitent, cele mai riscante circumstanțe – a) au cunoscut online persoane din alte țări, b) au primit propunerea de a se întâlni cu persoane din alte țări, c) li s-a făcut propuneri indecente și d) au comunicat pe subiecte cu tentă sexuală. Astfel, din cei 56 de copii

identificați în această categorie, aproape jumătate (25 copii) au indicat că până la urmă s-au întâlnit offline cu persoane din alte țări, cunoscute online. Aproape fiecare al treilea copil (17 copii) a indicat că nu s-a întâlnit, iar fiecare al patrulea (14 copii) a menționat că a avut sau avea (la momentul chestionării) intenția de a se întâlni (vezi Tabelul 4).

Tabelul 4. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel?” (din categoria copiilor care au bifat concomitent mai multe acțiuni – a) au cunoscut online persoane din alte țări, b) au primit propunerea de a se întâlni cu persoane din alte țări, c) li s-au făcut propuneri indecente, d) au comunicat online pe subiecte cu tentă sexuală)

Variantele de răspuns	Nr. copiilor din această categorie
„Da”	25
„Nu”	17
„Nu, dar am avut /am intenția să mă întâlnesc”	14
Total	56

Totodată, stabilirea datelor socio-demografice a acestor copii arată că ei sunt preponderent din mediul rural, mai des fete și cu vârsta în mare parte cuprinsă între 15-16 ani (vezi Tabelul 5).

Tabelul 5. Date socio-demografice privind copiii care au bifat concomitent mai multe acțiuni – a) au cunoscut online persoane din alte țări, b) au primit propunerea de a se întâlni cu persoane din alte țări, c) li s-au făcut propuneri indecente, d) au comunicat online pe subiecte cu tentă sexuală.

Vârsta		Genul		Mediul	
12	9	masculin	23	Rural	22
13	6	femenin	33	Urban	34
14	7				
15	18				
16	16				
Total	56	Total	56	Total	56

Analiza comportamentului copiilor care au cunoscut online persoane din alte țări și au întrunit toate elementele – a) au primit propunerea de a se întâlni cu ele, b) li s-a făcut propuneri indecente, c) au comunicat online pe subiecte cu tentă sexuală și d)

s-au întâlnit ulterior offline cu persoane cunoscute online arată că doar câțiva dintre copii spun despre aceasta părinților, iar majoritatea preferă să spună prietenilor (vezi Tabelul 6).

Tabelul 6. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Dacă te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, ai spus cuiva despre aceasta?” (din categoria copiilor care au bifat concomitent mai multe acțiuni: a) au cunoscut online persoane din alte țări, b) au primit propuneri de a se întâlni cu persoane din alte țări, c) li s-a făcut propuneri indecente, d) au comunicat online pe subiecte cu tentă sexuală și e) s-au întâlnit ulterior offline cu persoane cunoscute online)

Distribuția răspunsurilor	Nr. copiilor
i-am spus prietenului/prietenei	21
i-am spus cuiva de vârsta mea	12
i-am spus unui adult în care am încredere	5
i-am spus părintelui/părinților	3
nu am spus nimănui	10
Total	51

Este adevărat că atunci când copiii se întâlnesc offline cu cineva pe care l-au cunoscut prin Internet, acesta este de cele mai multe ori din Republica Moldova. Totodată, geografia persoanelor cunoscute online și întâlnite offline variază, iar în topul țărilor se află Federația Rusă, România și Italia (vezi Tabelul 7). Aceasta se explică probabil prin lipsa barierelor lingvistice de comunicare cu persoane din aceste țări.

Circa 4% din cei care s-au întâlnit cu persoane din alte țări au ezitat să menționeze din ce țări au fost cunoscuții lor. Corelația regiunilor din care provin copii cu țările de origine a cunoscuților nu a permis evidențierea unei legături, cu excepția cazurilor copiilor din UTA Găgăuzia, care au făcut cunoștință și s-au întâlnit preponderent cu persoane din Turcia (probabil, din aceeași cauză – similitudinea limbii vorbite).

„Din discuțiile pe care le-am purtat în focus-grupuri, am notat că din zece copii undeva doi copii comunică cu persoane străine cu vârsta peste 20 ani. De cele mai dese ori aceste persoane sunt din Rusia, Italia, Turcia, Georgia, Armenia, SUA, Franța. Copiii din regiunile rurale, de regulă, comunică online cu persoane din țările spațiului ex-sovietic, deoarece posedă rusa, iar cei din orașe au indicat că ei comunică în engleză cu cetățeni din alte țări”.
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

Tabelul 7. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă te-ai întâlnit măcar o dată cu cineva pe care l-ai cunoscut prin Internet, din ce țară a fost această persoană”? (din categoria copiilor care s-au întâlnit offline cu cineva cunoscut online, total 600 copii)

	% din numărul de respondenți	% din numărul de răspunsuri
Moldova	62,6	69,7
Rusia	7,2	8,0
România	7,2	8,0
Italia	6,3	7,0
nu a răspuns	4,4	4,9
Spania	2,4	2,7
Marea Britanie	1,8	2,0
SUA	1,5	1,7
Germania	1,2	1,3
Turcia	0,8	0,8
Franța	0,6	0,7
Ucraina	0,6	0,7
Ungaria	0,6	0,7
Bulgaria	0,6	0,7
Olanda	0,5	0,5
Belarus	0,3	0,3
Mozambique	0,3	0,3
Grecia	0,3	0,3
Irlanda	0,3	0,3
Canada	0,2	0,2
Latvia	0,2	0,2
Afganistan	0,2	0,2
Elveția	0,2	0,2

Faptul că aproape jumătate dintre copiii intervievați s-au întâlnit offline cu cineva cunoscut doar online și că părinții sunt rareori informați despre acest fapt trebuie să îi pună în gardă. Comportamentul sigur online al copilului poate fi cultivat prin conjugarea eforturilor părinților, profesorilor, activiștilor societății civile și implicarea nemijlocită a copiilor.

Accesarea materialelor cu caracter pornografic

În virtutea particularităților de vârstă, copiii sunt cei mai expuși riscului de a fi contaminați de materiale cu conținut sexual sau pornografic. Atât adolescenții, cât și copiii, utilizând tot mai mult Internetul ca sursă de informare și comunicare, dau întâmplător de imagini cu caracter pornografic. Dat fiind faptul că la această vârstă ei sunt în căutarea propriei identități gender și a celei sexuale, accesarea unor astfel de materiale

poate periclita serios dezvoltarea sănătoasă a celor două laturi ale identității, făcându-i vulnerabili la abuz și violență.²¹

Discuțiile cu copiii în cadrul focus-grupurilor despre site-urile pe care de obicei le accesează relevă faptul că în special copiii mai mari de 14-16 ani sunt mai rezervați în oferirea informației despre aspectele navigării online, controlându-și răspunsurile lor. Totodată, cei de vârstă mai mică sunt mai deschiși și mai sinceri în reflectarea activității lor online. Astfel, copiii, în mod direct sau indirect, recunosc că accesează site-urile porno, deși nu declară acest lucru. Specialiști intervievați au indicat că cea mai vulnerabilă vârstă la care copiii tind să acceseze site-urile porno este 12-16 ani, indiferent de gen și mediul de reședință.

„Eu uneori accesez „Odnoklassniki”, dar mai des caut femei cu sâni mari. Fac asta de obicei când mama pleacă în ospetie la nana, dar și când este acasă, în timpul ce face mâncare... Uneori rog fratele să stea la pândă, dar eu caut, stopez și apoi pândesc momentul și iar caut...”

(Băiat, 12 ani, [FG-4])

„Când copiii discută între ei la recreație, câteodată mai aud câte un lucru despre site-uri cu conținut deocheat... Într-adevăr, sunt site-uri pe care copiii nu ar trebui să le deschidă”.

(Profesor de informatică, [PI-12-Centru])

²¹ „Internetul și rețelele de socializare: între realizări și pericole”. Interviu cu A. Revenco, Președintele Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii “La Strada”. Timpul, nr. 53 din 24.03.2011, pag. 6.

„Am citit odată o statistică că 99/100 de utilizatorii ai Internetului oricum accesează site-uri pornografice, iar copiii sunt cei mai curioși. Chiar dacă încercăm să le interzicem, ei oricum o să le acceseze. Deseori copiii află despre aceste site-uri de la prietenii. Așa e firea copilului – curiozitatea îl face să găsească și să vadă în special ce e interzis, el face acest lucru oricum, chiar și pe ascuns”.

(Profesor de informatică, [PI-15-Sud])

„Copiii sunt foarte curioși, ei accesează toate site-urile. Știi, copiii chiar și la școală se laudă că au accesat oarecare site acasă, respectiv colegul care îl aude, nu-și imaginează să nu acceseze și el.”

(Coordonator program pentru tineri, [ONG-4])

Unii dintre specialiști au indicat că accesarea site-urilor porno, inclusiv pornografie infantilă, este uneori involuntară, dar trezește interesul nesănătos al copilului față de acest conținut, ducând la „normalizarea” acestei experiențe sau cel puțin desensibilizând copiii vis-a-vis de riscurile asociate. Astfel, un educator al programului de informare a copiilor privind siguranța online, atunci când le relatează copiilor de 13-14 ani despre existența unor spam-uri care pot provoca apariția involuntară a unor imagini

indecente pe ecranul computerului și respectiv despre necesitatea de instalare a unor programe-filtre pentru evitarea acestor spam-uri, un băiat a reacționat momentan și sincer: „Ce, dar atunci din cauza acestor filtre eu n-am să mai pot să mă uit la porno?!”

Totuși, unii copii au menționat în cadrul focus-grupurilor că în cadrul discuțiilor pe chat li s-a întâmplat ca cineva să intervină în comunicare și să le trimită imagini cu caracter pornografic.

„Eu și prietenii mei de aceeași vârstă deseori petrecem timpul în chat-uri (agent mail.ru, skype conference), care permit participarea a mai multor persoane concomitent. Ni s-a întâmplat de mai multe ori ca în discuțiile noastre să intervină persoane străine care ne fac propuneri indecente sau ne trimit poze cu porno”.

Băiat, 13-14 ani, [FG-7])

Specialiștii au mai indicat că uneori link-urile cu site-urile porno se interpun pe paginile unor jocuri online sau prin activarea motoarelor de căutare culegând pur și simplu cuvinte uzuale din vocabularul copiilor. Pericolul cel mai mare este că, în definitiv, copiii pot fi ușor ademiniți să acceseze aceste site-uri de către persoane cunoscute online (deseori prin intermediul rețelelor sociale). Este deja bine știut faptul că pedofilii

trimit imaginile porno copiilor cunoscuți online ca o modalitate de a cerceta reacția acestora, fiind o parte componentă a procesului de manipulare a copilului cu scopul final al exploatarea sexuală.

Majoritatea specialiștilor își exprimă îngrijorarea față de riscul afectării dezvoltării psihice a copiilor care accesează în mod liber site-urile pornografice sau se

joacă online în jocuri cu conținut agresiv. Este necesar de a preveni aceste situații, inclusiv prin fortificarea în acest sens a rolului educativ al părinților, care deseori nu știu sau se jonează să abordeze aceste subiecte cu copiii lor.

Hărțuirea online

În cadrul cercetării copiii au raportat unele situații în care au devenit victime ale hărțurii online. Hărțuirea este o acțiune sau un complex de acțiuni promovate prin intermediul Internetului (cunoscută și cu denumirea *cyberbullying*), care implică folosirea tehnologiilor informaționale și de comunicații, cum ar fi e-mail-ul, telefonia mobilă, site-urile, blog-urile, WEB-ul etc. cu scopul de a ataca în mod deliberat, repetat și ostil un individ sau un grup de indivizi cu mesaje defăimătoare. Hărțuirea cibernetică se rezumă de regulă prin e-mail-uri expediate unei persoane care nu vrea să mai comunice cu expeditorul, e-mail-uri ce pot conține amenințări, mențiuni cu tentă sexuală, incitări la ură, șicane ale victimelor, precum și afișarea oricăror declarații false

care au ca scop umilirea sau defăimarea victimei. Amenințările pot fi private sau publice, pe forumuri și grupuri de dezbateri. Agresorii cibernetici pot divulga date reale, cu caracter personal, despre victimele lor pe site-uri și forumuri sau pot publica materiale în numele lor cu scopul de a le defăima și/sau ridiculiza. De asemenea, unii agresori pot trimite și e-mail-uri de amenințare și hărțuire, în timp ce alții publică bârfe și instigă alte persoane la comportamente răutăcioase împotriva victimelor.²²

Hărțuirea online include și situații când copiii li se fură profilurile, li se sparg parolele, li se creează profiluri noi, în care sunt plasate informații necenzurate/cu conținut defăimător sau imagini indecente. După cum confirmă și educatorii Programului „De la Egal la Egal”, care au desfășurat seminare pentru copiii din toate regiunile țării (Nord, Centru, Sud) privind siguranța online, mărturisiri despre hărțuirea online au fost înregistrate practic în fiecare grup de copii cu care au discutat. Astfel problema pare să fie una de nivel național.

„Atunci când discutăm cu copiii despre situații de hărțuire online, mulți (în deosebi băieți) recunoșteau că au făcut montaj de fotografii ale colegilor sau au furat (cel mai des li se întâmplă fetelor) profilul... În aceste cazuri ei se adresează administratorului site-ului social, care blochează profilul sau șterge fotografiile cu conținut necenzurat...”
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-5])

„Unii copii relatau că au primit propuneri indecente, în formă de scrisori sau alte chestii... Ei se plâneau că li se sparg cutiile poștale și li se expediază diverse măgării... Uneori li se sparg profilurile sau paginile din rețelele sociale și li expediază diverse mesaje cu caracter indecent, după care se întâmplă că se dereglează relațiile în colectiv... În asemenea cazuri copii de cele mai dese ori suspendau paginile lor, unii schimbau parola, dar cel mai des procedau la suspendare, se înregistrau din nou, cu diverse pseudonime ș. a. m. d.”
(Profesor de informatică, [PI-8-Centru])

²² <http://sigur.info/index.php?/news/latest/hartuirea-si-abuzul-pe-internet-cele-mai-intalnite-probleme-online-in-romania.html>, accesat la 05.10.2011.

„Cunosc un caz când copiii expediau mesaje sms, care, chipurile, erau din partea unor fete către băieți, mesaje indecente, compromițătoare. Copiii mi-au raportat situații neplăcute cu care s-au ciocnit online. De exemplu, când persoanele necunoscute îi numesc cu cuvinte urâte sau le trimit unele link-uri cu caracter necenzurat. A fost un caz când cineva a spart profilul unei fete, i-a plasat informație pe site, precum că aceasta oferă servicii intime. Parola de acces la site a fost schimbată și ea nu putea să intervină. Atunci fata a fost nevoită să apeleze la administratorul site-ului Odnoklassniki pentru a bloca profilul personal. Un alt caz asemănător s-a întâmplat cu o altă fată, care s-a recomandat a fi o elevă foarte bună, chiar am fost încadrată împreună cu ea într-un program în Austria... Ea avea profil pe Facebook – și acolo, la statutul ei, era plasată o frază indecentă. Toată lumea se mira și toți expediau comentarii, dar ea nu putea să între pe profilul ei – cineva i-a spart profilul. Până la urmă a fost nevoită să blocheze profilul și să-și ceară scuze de la toți prietenii de pe profil că nu a fost ea cea care a postat aceste cuvinte pe site...”
(Coordonator program pentru tineri, [ONG-4])

„Într-o zi s-au apropiat de mine 2 fete și au spus că cineva are acces la profilul personal de pe site-ul de socializare, că utilizează fără consimțământul lor fotografiile. Sunt cazuri când copiii află parola altor copii, intră pe paginile altora și între copii apar diferite discuții neplăcute”.
(Profesor de informatică, [PI-15-Sud])

De remarcat, totodată, că victime ale hărțurii online devin nu numai copii care sunt colegi de clasă sau cunoscuți, dar uneori și profesorii acestora. Vinovatul în această situație a fost un elev, care a ținut să-i facă o pacoste profesoarei sale.

„Dvs. mă întrebați dacă au fost situații când copiii au raportat cazuri de intimidare online. Dar vreau să vă spun că astfel de situație s-a întâmplat cu o profesoară de la noi din raion. I-a fost luată fotografia din care i-a fost decupat capul, montat apoi un corp – îmbrăcată, dezbrăcată și cum vrei – și plasată pe Odnoklassniki.com. Am înțeles că profesoara a telefonat la Chișinău, a blocat profilul și a scos imaginea. A aflat de la care calculator a fost făcută treaba. Și tot un copil din liceu a făcut acest lucru”.
(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

Unii profesori de informatică ne-au relatat că și copiii au frică să nu fie filmați în situații indecente, astfel că acestea să nu fie plasate ulterior pe spațiul WEB.

„...Chiar și același Youtube, deja nu mai ești sigur de niște lucruri... Te poate filma cineva... și deja tu ca persoană ești pusă în pericol. Acei copii care cunosc asemenea lucruri sunt alertați și au oarecare frică față de astfel de situații.”
(Profesor de informatică, [PI-9-Centru])

Faptul că situații de hărțuire online se întâmplă și sunt destul de răspândite în țara noastră vorbește despre lipsa responsabilizării populației, în special a adolescenților, care fac acest lucru pentru a se distra, fără a se gândi la consecințe pentru persoana care a pățit în urma hărțuirii online. Ca regulă, acțiunile de hărțuire în spațiul virtual nu sunt percepute ca infracțiuni reale.

În atenția Secției tehnologii informaționale și investigații a infracțiunilor în domeniul informaticii din cadrul Procuraturii Generale ajung atât cereri depuse pe faptul copierii profilurilor de pe site-urile de socializare, cât și cauze penale privind pornografia infantilă, care prevede prestarea serviciilor sexuale sau difuzarea imaginilor pornografice ale unui minor. Potrivit lui Veaceslav Soltan, procuror-șef Secție tehnologii informaționale și investigații a infracțiunilor în domeniul informaticii din cadrul Procuraturii Generale, „în Republica Moldova există infracțiuni cibernetice, pe care societatea încă nu le conștientizează”.²³

Totodată, specialiștii intervievați care au cunoscut copii, victime ale hărțuirii online, arată că aceștia manifestă trăiri emoționale și reacții comportamentale ca întristare și dispoziție instabilă, stare tensionată și frică la apariția colegilor, obidă și manifestări nervoase, agresivitate și distanțare de copii și maturi.

„Profesorii de informatică trebuie să informeze copiii măcar despre cele mai elementare riscuri cu care se pot confrunta aceștia online. Copiii nu știu că datele lor personale și fotografiile sunt publice, adică odată plasate pe Internet, ele pot fi accesate de oricine. Fotografiile pot fi retrase, prelucrate în Photoshop și plasate pe un site oarecare, într-o ipostază indecentă. Copiii nu conștientizează acest lucru, ei nu se gândesc la consecințe.”
(Coordonator program pentru tineri [ONG-4])

Hărțuirea online este una din formele frecvente de intimidare utilizată între semeni. Hărțuirea (*eng: bullying*) este un fenomen social caracteristic preponderent colectivelor de copii organizate, în primul rând școlilor. Numeroși cercetători explică această circumstanță în primul rând prin faptul că școala este o arenă universală, un poligon de descărcare a numeroaselor impulsuri negative, pe care copiii le-au acumulează acasă. Motivarea recurgerii la *bullying* este diferită: răzbunare, reinstalarea dreptății, ca instrument de supunere unui lider, răsturnarea concurenților, diverse animozități etc.²⁴ Situația creată în Republica Moldova denotă necesitatea de a studia fenomenul hărțuirii între semeni, inclusiv online, și organizării unor acțiuni de prevenire a acestu flagel periculos în rândurile copiilor, inclusiv cu participarea cadrului didactic din școli.

²³ „Atac la persoană pe Odnoklassniki”. Timpul, nr. 118 (1561) din 30.06.2011, pag. 5.

²⁴ И.С. Бердышев, М.Г. Нечаева. Медико-психологические последствия жестокого обращения в детской среде. Вопросы диагностики и профилактики. Практическое пособие для врачей и социальных работников. Санкт-Петербургское государственное учреждение социальной помощи семьям и детям «Региональный центр «Семья», 2005. <http://www.homekid.ru/bullying/bullyingPart1.html>. Accesat: 03.11.2011.

3. Rolul părinților și profesorilor în reducerea riscurilor întâmpinate online de copii

Specialiștii intervievați relatează că de fapt copiii cărora adulții le deschid lumea Internetului deseori nu primesc nici un fel de indicații cum să se comporte online. Alegoric vorbind, copiii sunt aruncați într-un ocean fără un colac de salvare. Navigarea sigură poate fi comparată cu învățarea copiilor să înoate în acest ocean de informații. Unii dintre profesorii de informatică intervievați au numit Internetul o „urnă de gunoi”, unde s-a aruncat tot ce trebuie și nu trebuie să fie accesibil copiilor. Majoritatea profesorilor de informatică și-au exprimat îngrijorarea față de riscul afectării dezvoltării psihice a copiilor care accesează în mod liber site-urile pornografice și site-urile ce

promovează comportament și atitudini xenofobe, apartenența la careva secte sau jocuri online, ce dezvoltă agresivitatea și cruzimea la copii.

În opinia majorității profesorilor de informatică intervievați, această problemă poate fi rezolvată, cel puțin temporar și parțial, prin instalarea unor filtre speciale la computerul cu acces la Internet. Aceste filtre pot exclude din vizorul copiilor unele pagini cu caracter provocator sau pot exclude din motoarele de căutare a informației anumite cuvinte. Există și alte posibilități de filtrare a informației, în dependență de setările programului-filtru. Specialiștii recomandă părinților instalarea acestor filtre la computerul personal în familie, de unde copilul accesează Internetul.

„Programele-filtre care se instalează la calculator și care blochează site-urile pentru adulți atunci când copiii accesează Internetul ar putea fi utile pentru părinții cărora le pasă... Aceste programe ar fi în folosul copiilor și părinților, astfel părinții ar putea să instaleze aceste programe... Acum știți că elevii, și chiar copii de 5-6 ani, toți stau pe Internet, ei sunt curioși, vor să afle cât mai multe. Și de multe ori văd ceea ce nu trebuie...”
(Profesor de informatică, [PI-1-Nord])

„Cred că ar fi foarte bine dacă la calculatoarele copiilor de acasă cu acces la Internet ar fi instalate programe-filtre, care protejează copilul în rețeaua Internet de toată informația negativă și blochează accesul la careva site-uri pentru adulți etc. Știți cum, părinții sunt plecați peste hotare și nu mai pune nimeni nici un filtru, nimic absolut... Acestea ar fi bine de instalat și în instituțiile de învățământ, unde este acces la Internet pentru copii, deoarece pe parcursul lecției, dacă profesorul nu e atent, copilul poate deschide unele pagini WEB nedorite.”
(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

„Cred că trebuie de informat părinții despre siguranța copiilor online și despre posibilitatea instalării unor filtre speciale chiar pentru copiii din clasele primare. Eu sunt sigură că sunt părinți care nu cunosc acest lucru, mulți nu se prea pricep în calculatoare. Ei nu conștientizează cât de periculos poate fi Internetul pentru elevi.”
(Profesor de informatică, [PI-1-Nord])

„Instalarea filtrelor la computere ar fi o soluție, cel puțin parțială. Practica arată că de obicei copiii, în ciuda restricțiilor aplicate de către părinți, încearcă să acceseze site-uri cu conținut neordinar, din simpla curiozitate...”

(Coordonator Programe pentru tineri, [ONG-5])

„Majoritatea părinților mă întrebă: „Ce pot eu să fac ca să nu stea copilul meu ore în șir pe Internet?” Ca eventuală soluție le propun să instaleze anumite filtre, așa încât calculatorul să fie conectat o anumită perioadă de timp... Dar părinții spun că nu pot, că le este dificil, și eu le zic: „Atunci pur și simplu încercați să le luați mouse-ul și tastiera...”

(Profesor de informatică, [PI-11-Nord])

În opinia profesorilor de informatică intervievați, este necesară o conlucrare a profesorilor cu părinții copiilor, care poate începe de la o simplă informare a părinților despre riscurile online ce-i pasc pe copiii până la instruirea elementară a părinților privind monitorizarea

activității copiilor online, inclusiv prin instalarea unor programe-filtre speciale. În opinia specialiștilor, părinții se simt incompetenți în fața calculatorului, deoarece nu au avut posibilitatea să-l studieze, ne mai vorbind de instalarea unor programe speciale la calculator.

„Vreau să spun că acum, din păcate, majoritatea părinților nici nu știu ce site-uri accesează copiii lor. Eu sunt foarte sigură de asta, dar problema e că părinții se simt mult mai înapoi față de copiii lor în domeniul tehnologiilor informaționale, ei elementar nu cunosc calculatorul. Copii liber instalează parole la niște site-uri pentru că ei deja sunt mult mai pregătiți pentru a prelucra informația din Internet, poate din cauza aceasta părinții nici nu încearcă să întreprindă ceva...”

(Profesor de informatică, [PI-9-Centru])

„Părinții ar putea să vină să ceară un sfat chiar de la profesor – cum ar putea să afle istoria browser-ului, să intre să vadă cum a navigat pe net copilul în lipsa părinților. La fel, părinții pot să urmărească prin posibilități tehnice cât timp stă el la calculator.”

(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

„Noi pe tema asta întotdeauna vorbim la adunările părintești. Le dăm sfaturi să vorbească cu profesorul de informatică, acesta să le ajute, sau cu persoane competente de la „Moldtelecom”, să le ajute să instaleze aceste programe-filtre.”

(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

„Pedagogii împreună cu părinții poartă răspundere și au obligațiunea de a educa copii și a-i proteja. Închipuiți-vă ce daune morale poate provoca vizionarea filmelor pornografice de către copil sau unor filme extrem de violente. Copilașii nu trebuie să vadă asta, ei trebuie direcționați, protejați, inclusiv prin utilizarea acestor programe-filtre.”

(Profesor de informatică, [PI-15-Sud])

„Instalarea programelor-filtre la computerele copiilor ar fi o soluție, doar că părinții trebuie să fie instruiți în acest sens, inclusiv cum să le instaleze. Uneori apare problema ca aceste programe să fie instalate, adică să intervină un ajutor din partea cuiva. Părerea mea este că este necesar de a organiza niște seminare informative cu părinții, de a le arăta această opțiune, ca ulterior ei să decidă – doresc să instaleze sau nu. Dar cred că majoritatea ar dori acest lucru. Și în asemenea caz poate de propus în ajutorul părinților un specialist care ar merge la ei acasă să instaleze programul, să-i instruiască privind modalitatea de utilizare”.

(Coordonator program pentru tineri [ONG-4])

Informații pentru părinții copiilor utilizatori de Internet despre programe computerizate de monitorizare a activității la calculator, care oferă informație cât timp s-a jucat sau a lucrat copilul la calculator, ce site-uri a accesat în lipsa părinților, ce filme video a vizionat sau chiar posibilitatea de a citi textele scrise de copil, posibilitatea de a asculta convorbirile de pe Skype. Acest program poate raporta automat părintelui la adresa e-mail atunci când copilul a scris sau a căutat pe Internet unele cuvinte precum „droguri”, „sex” etc. și se lansează imediat la deschiderea calculatorului. Ele supraveghează activitatea la calculator în mod „invizibil”. Programul poate fi instalat gratuit și foarte ușor, atât pentru Windows XP-7, cât și pentru Mac sau Android. Mai multe detalii practice puteți afla de pe <http://kidlogger.net>.²⁵

În opinia mai multor specialiști intervievați, instalarea acestor filtre poate fi de asemenea utilă și în școli, deoarece chiar în timpul căutării informației pentru temele de acasă pot apărea unele geamuri cu conținut neadecvat. În același timp, unii din specialiștii intervievați consideră inutilă instalării programelor-

filtre, cel puțin în centre pentru tineret cu acces la Internet, din cauza că aceasta poate genera un interes sporit întru a le debloca și, oricum, a accesa site-urile interzise. Chiar dacă anumite programe-blocaje sunt instalate, adulții trebuie să fie precauți, deoarece copiii deseori le deblochează.

„Credem că nu este necesar de utilizat asemenea programe la centrele de tineret. Paginile interzise vor trezi interes mai mare pentru persoanele care intenționează să le acceseze. Astfel aceste pagini vor fi accesate de persoana respectivă la domiciliu, la prieteni sau într-o altă sală de calculatoare unde nu este filtru. Personalul din cadrul centrelor pentru tineret trebuie să fie pregătit să poarte o discuție profesionistă cu un copil sau tânăr care accesează asemenea pagini WEB la Centrul pentru tineri. Acest lucru, în opinia noastră, va fi mai eficient”.

(Coordonator program pentru tineri [ONG-3])

²⁵ „Copii în siguranță pe Internet”. Timpul, nr. 44 din 11.03.11, pag. 27.

„Copiii sunt foarte șmecheri în ziua de azi, chiar și în clasa a 7 deja. Profesorul poate nici să nu observe că sunt deblocate toate programele.”

(Profesor de informatică, [PI-2-Nord])

O altă problemă menționată deja în acest raport este monitorizarea problematică atunci când părinții sunt plecați peste hotarele țării, iar copiii sunt lăsați cu bunicii sau mătușa care nu pot monitoriza activitatea copiilor online. În opinia specialiștilor, în aceste cazuri este mai rezonabil ca să i se cultive copilului navigarea responsabilizată online.

„Foarte mulți părinți ai copiilor din liceul nostru sunt plecați peste hotarele țării. Copiii rămân cu bunicii sau cu mătușa. Eu nu pot să-i spun bunicii să se ducă și să-l controleze în istoria browser-ului ce a navigat acolo copilul... Reieșind din aceste circumstanțe, poate e mai rezonabil ca să i să cultive copilului navigarea responsabilizată online...”

(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

Aspectele siguranței online includ și monitorizarea jocurilor online, care au devenit în ultimii ani pentru mulți copii un hobby adevărat. Majoritatea specialiștilor intervievați au menționat necesitatea monitorizării de

către părinți a jocurilor care deseori le răpesc copiilor din timpul liber. În opinia lor, părinții trebuie să cultive copiilor interesul față de jocuri care dezvoltă logica, contrar celor care implică scene ostile și violente.

„Aceste jocuri cu împușcături, cu violență nu sunt deloc educative. Aceste jocuri dezvoltă în conștiința copilului o realitate virtuală, care îl exclude din mersul normal al vieții, apar unele viziuni și percepții despre viață diferite de realitate, însă asta ei realizează peste un timp deja”.

(Profesor de informatică, [PI-9-Centru])

„Trebuie să le cultivăm interesul față de jocurile de dezvoltare, de logică, unde există oarecare strategie și de evitat acele simple, cu împușcături. Da, nu e ușor, e cel mai simplu să interzicem, dar oricum nu obținem nimic cu interzicerea. Trebuie să le arătăm ce-i bine, să le cultivăm anumite gusturi – uite asta e bine. Copilul care este învățat să gândească logic și rațional este mai puțin predispus să stea pe site-urile pornografice sau să se joace în jocuri fără nici un sens”.

(Profesor de informatică, [PI-15-Sud])

În cadrul interviurilor specialiștilor li s-a cerut opinia despre includerea unei ore special dedicate siguranței online în curricula școlară a obiectului de informatică. Majoritatea profesorilor de informatică au salutat asemenea idee – aceasta ar contribui,

în opinia lor, la diminuarea riscurilor cu care se confruntă copiii în spațiul virtual. Specialiștii sunt de părerea că până când se va adopta decizia de a include sau nu în curricula școlară tematica siguranței online, aceste aspecte trebuie să fie discutate cel

puțin în cadrul orelor de clasă cu copiii, la adunările cu părinții. Unii specialiști au propus elucidarea temei siguranței online în cadrul orelor opționale cu copiii. Vorbind despre implicarea profesorilor de informatică în prevenirea riscurilor online pentru

copii, unii dintre specialiști intervievați au optat pentru instruire specializată a cadrelor didactice în cadrul cursurilor de formare profesională, precum și pentru studenții respectivelor facultăți care vor deveni curând profesori.

„Este regretabil că în timpul orelor de informatică copiii nu sunt informați despre riscurile navigării online. Unicul accent se pune pe studierea programului Pascal, care pare a fi util pentru puțini copii, dar, cu părere de rău, copiii nu cunosc multe lucruri despre navigarea online, aceste lucruri nu se discută în timpul orelor. Siguranța copiilor online ar trebui să fie inclusă în curriculum ca temă aparte, dar până când această nu este posibil – în cadrul orelor opționale sau orelor de dirigiență”.

(Coordonator programe pentru tineri [ONG-4])

„Cred că ar fi necesar ca tematica siguranței online să fie introdusă ca parte a curriculumului Informaticii în licee, fiindcă acum Internetul e la putere... Am în vedere ca atunci când se începe a studia informatica sau chiar din clasa a 2-a să fie introdusă ca disciplină opțională, așa cum este tehnica securității ca primă temă, așa să fie și o temă despre siguranța online – să se discute aspectele siguranței online...”

(Profesor în informatică, [PI-13-Centru])

„Suntem pro informarea copiilor și tinerilor despre navigarea sigură online atât în cadrul orelor de clasă, cât și ca o temă separată la cursul de informatică. Acest subiect trebuie inclus și la facultățile de pedagogie sau de organizat cursuri de formare pentru cadrele didactice.”

(Coordonator programe pentru tineri [ONG-3])

„Siguranța online ar putea fi abordată în cadrul unei ore opționale. Actualmente în cadrul curriculumului nostru la informatică nu avem așa temă. Poate are rost de a include acest aspect în treapta gimnazială, când elevii deja încep să cunoască calculatorul. Eu nu știu cum e în alte regiuni, dar de exemplu copiii cu care lucrez eu în liceu, lor deja din clasa a 5-a părinții le pun la dispoziție calculatorul și Internetul. Când vin în clasa a 7-a, ei deja cunosc multe lucruri despre care noi vrem să le vorbim. În acest sens așteptăm și opinia, deciziile persoanelor competente din cadrul Ministerului Educației.”

(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

Mai mulți specialiști au indicat că profesorii de informatică, în special din regiunile rurale, nu abordează din păcate tema siguranței copiilor online. E adevărat, că nici curriculum școlară nu prevede acest lucru, fiind actualmente axată pe studierea programului Pascal. Profesorii din capitală

și orașele mari par a fi cei mai sensibilizați privind necesitatea organizării unor discuții cu copiii despre siguranța online. În acest context este bine de menționat unele bune practici existente în țară privind informarea copiilor despre siguranța online și protejarea copiilor în spațiul WEB.

„Practicăm derularea unui filmuleț foarte interesant privind siguranța online, pe care l-am făcut noi cu echipa și cu care am participat la un concurs specializat.”

(Profesor de informatică, [PI-10-Centru])

„La noi la liceu este instalat la calculator un sistem specializat de protecție, așa-numit „Microtic”. Cu ajutorul acestui sistem e posibil să se filtreze unele denumiri de pagini WEB sau să fie exclus din contoarele de căutare unele cuvinte, astfel însuși sistemul respectiv filtrează tot.”

(Profesor de informatică, [PI-5-Nord])

Specialiștii relatează, că părinții ar trebui să se autoalerteze în situații când descoperă materiale pornografice în calculatorul copilului, când copilul primește apeluri telefonice de la numere/persoane pe care ei nu le cunosc, când copilul folosește o cameră web despre existența căreia părinții nu știau, când acesta utilizează un cont online ce aparține altei persoane, când închide monitorul computerului sau schimbă rapid ferestrele afișate pe ecran atunci când părinții intră în cameră sau în alte situații asemănătoare. În opinia acestora, părinții trebuie să

comunice cât mai strâns cu copiii lor, astfel ca ultimii să nu aibă nici un secret față de părinți.

Prezenta cercetare ne face să meditam asupra rolului Internetului în viața copilului din perspectiva *beneficiu – riscuri – daune*. Studiul arată că dacă beneficiile sunt ușor identificate de profesori, copii și părinți, atunci despre riscurile acestuia sunt mai mult informați profesorii de informatică din școală și educatorii din cadrul centrelor pentru tineri, în schimb mai puțin sau deloc copiii și părinții acestora.

IV. Recomandări

IV. Recomandări

Pe lângă avantajele pe care îl oferă Internetul în viața copiilor - deschiderea orizonturilor în obținerea noilor cunoștințe despre lumea înconjurătoare, posibilitatea comunicării lipsite de hotare etc., nu trebuie, totodată, de subestimat unele riscuri pe care le comportă Internetul și cu care se pot ciocni copiii online. Datele obținute în cadrul cercetării în cauză ar trebui să ghideze școlile, părinții, guvernele, societatea civilă, industria tehnologiilor informaționale și copiii înșiși în a conlucra pentru a stabili un echilibru între riscurile și oportunitățile create de noile tehnologii. În acest sens, sperăm că cercetarea în cauză ar putea indica prioritățile bazate pe dovezi pentru direcționarea eforturilor comune întru promovarea siguranței online a copiilor.

În ceea ce urmează vă propunem recomandări specifice pentru potențialii actori în domeniu.

Părinții

- Părinții sunt cei care trebuie să poarte răspundere pentru monitorizarea duratei aflării copilului față în față cu calculatorul, așa încât această durată să nu depășească 2 ore pe zi, iar copilul să nu navigheze online în ore nocturne. Calculatorul cu acces la Internet trebuie să fie amplasat într-o încăpere unde și părinții pot avea acces la el și de unde monitorul este în vizorul lor. În cazul în care părinții sunt plecați

peste hotarele țării, activitatea online trebuie să fie monitorizată de un adult.

- Părinții trebuie să se autoalerteze în cazurile când copilul preferă comunicarea online celei offline și să identifice cauzele acestor preferințe. În asemenea cazuri, pentru a evita eventuale viitoare probleme de adaptare în societate, părinții ar putea interveni, stimulând inițiativele de comunicare directă cu copiii.
- Părinții (copiilor utilizatori de Internet și potențiali utilizatori) urmează să fie informați în cadrul unor ore tematice privind beneficiile, riscurile și eventuale daune ale navigării online. În organizarea informării părinților ar fi recomandabilă o cooperare între asociațiile/comitetele părintești, profesorii de informatică din școli și activiștii organizațiilor neguvernamentale care promovează tematica siguranței copiilor online. Aceste acțiuni ar permite activizarea rolului părinților în monitorizarea activității copiilor online.
- Este imperios ca părinții să intervină cu monitorizarea activității copiilor online. Ei trebuie să fie informați despre posibilitățile obținerii programelor-filtre/programelor complexe de control parental pentru monitorizarea accesului copiilor la calculator sau Internet, astfel ca acestea să fie instalate la calculatorul de acasă.
- Profesioniștii recomandă părinților să comunice cât mai mult cu copii lor la tema siguranței online; este bine ca părinții să discute cu copiii ca parteneri de navigare și să nu transforme

discuția în interogatoriu. Pe lângă lucrurile interesante observate online, ar fi să-i facă pe copii să le vorbească despre noii lor cunoscuți online și în special despre propunerile de a se întâlni offline. La rândul lor, copiii trebuie informați că marele avantaj al comunicării pe Internet – confidențialitatea, accesul facil și acoperirea globală – poate fi exploatat de infractori cibernetici în detrimentul lor. O posibilitate reală pentru părinți de a monitoriza activitatea copiilor online în cadrul rețelelor de socializare este de a se adăuga în lista prietenilor propriului copilul.

- Părinții trebuie să fie informați și să înțeleagă că măsurile represive în utilizarea Internetului aplicate față de copiii lor nu sunt efective. Interdicția este inoportună, ba chiar contraproductivă, ea excitând și mai mult curiozitatea copiilor și generând un comportament și mai imprudent din partea lor.

Cadrele didactice

- În vederea ajutorării pedagogilor și educatorilor din centrele pentru tineri, unde copii accesează Internetul, poate fi rezonabilă crearea unui Ghid pentru toate vârstele copilului care să conțină site-uri utile, indicații și sfaturi privind susținerea unei ore digitale interactive, care ar descrie beneficiile educative oferite de mediul online.
- Este necesar de asemenea a organiza un curs de pregătire pentru cadrele didactice (profesorii de informatică din școli) în domeniul siguranței

online, care ar viza semnificația Internetului în viața copiilor și adulților, beneficiile acestuia, dar și situațiile de risc pe care le comportă, dependența de Internet, utilizarea Internetului ca resursă educațională și comunicarea părinte – copil, profesor – copil pe aceste teme.

- Profesorii de informatică și diriginții din instituțiile de învățământ preuniversitar ar putea să se implice nemijlocit în informarea elevilor despre riscurile online și să contribuie la dezvoltarea comportamentului sigur online. Se recomandă includerea unei ore special dedicate siguranței online în curriculum școlar a disciplinei *Informatica*, iar între timp să fie organizate seminare tematice extracurriculare pentru elevi.
- Ședințele tematice privind siguranța online a copiilor pot fi organizate și cu cadrele didactice din învățământul preșcolar, care ar avea ca principal obiectiv familiarizarea educatorilor cu noțiuni elementare ce țin de siguranța online a copiilor, prezentarea resursele educaționale pentru preșcolari adresate educatorilor, precum și sfaturile specialiștilor menite să asigure un comportament online responsabil și benefic. Educatorii și pedagogii de la centrele pentru copii ar trebui să-i pregătească pe aceștia, inclusiv pe copiii de vârstă preșcolară pentru viitoarea viață digitală prin jocuri ușoare și interactive.
- Pentru a diminua riscurile online pentru copiii utilizatori activi ai Internetului, se recomandă ca toate calculatoarele din școli cu acces la

Internet să fie asigurate cu programe-filtre ce nu ar permite accesarea anumitor site-uri, așa încât și responsabililor pentru activitatea în sălile de calculatoare să le fie mai ușor a monitoriza comportamentul copiilor online. Copiii trebuie încurajați să acceseze o listă de site-uri sigure de informare, în care ei pot găsi informația necesară pregătirii temelor pentru acasă și dezvoltării lor intelectuale.

- Este necesar a întreprinde măsuri pentru educarea copiilor întru prevenirea cazurilor de hărțuire și intimidare, inclusiv online între copii. Pedagogii din școli trebuie să fie instruiți în ceea ce privește prevenirea acestor situații, iar psihologii din școli – cum să intervină în asemenea cazuri.

Societatea civilă

- Organizațiile societății civile trebuie să ofere sprijin organizațiilor statale (instituțiilor de învățământ preuniversitar și preșcolar) în instruirea cadrului didactic privind aspectele siguranței online a copiilor. Este necesar a replica bunele practici în rândul pedagogilor și al părinților, care țin de facilitarea accesului copiilor la unele site-uri recomandate pentru educarea școlarilor și pregătirea temelor.
- Este necesar a organiza campanii naționale de informare privind riscurile și măsurile de precauție online, inclusiv prin intermediul Programului „De la egal la egal”. Măsurile necesare utilizării sigure a Internetului trebuie aduse în atenția opiniei publice și a autorităților

competente, inclusiv celor responsabile de modificarea legislației și perspectivei sociale și educaționale. Se recomandă organizarea unor serii de concursuri multimedia și jocuri amuzante pentru adolescenți cu mesaje despre programele de siguranță online, promovate prin intermediul companiilor naționale.

- Pentru a preveni comportamentul riscant online și a oferi în timp util soluții copiilor care doresc să fie sprijiniți în situații dificile online, este oportun a dezvolta un serviciu național de informare și consiliere – Linia Fierbinte, acompaniată de posibilitatea unui chat. Acest serviciu poate oferi copiilor, părinților și cadrelor didactice *consiliere telefonică generală* privind riscurile online, site-urile indicate pentru anumite categorii de vârstă sau cele care trebuie evitate, *consiliere psihologică, redirectionarea către specialiști sau autorități competente* pentru probleme complexe, aflate în răspunderea acestora.
- În Republica Moldova se resimte nevoia creării a unui website specializat pe aspectele siguranței online, așa precum există în țările europene (de exemplu, în România – www.sigur.info), care ar fi atractiv și accesibil nu numai pentru părinți, dar și pentru cadre didactice și copiii înșiși prin accesarea meniului dedicat acestora, unde ei ar găsi sfaturi și resurse utile în acest sens.
- Este necesar a organiza mai multe studii cu implicarea părinților și copiilor privind aspectele utilizării Internetului și riscurile generate de acesta. Fenomenul hărțuirii între semeni în

școli, inclusiv hărțuirea online, necesită o studiere mai aprofundată, care ar rezulta cu unele recomandări de prevenire a acestuia, ținându-se cont și de experiența altor țări în domeniu.

- Organizațiile non-guvernamentale, implicate în activitățile de prevenire a riscurilor online cu care se pot confrunta copiii, trebuie să coopereze activ cu agențiile mass-media în diseminarea statisticilor, riscurilor pentru copii și metodelor de prevenire a acestora pe Internet.

Sectorul privat

- Companiile de telecomunicații și Internet-providerii din Republica Moldova, ca gest de responsabilitate corporativă, ar putea avea o contribuție esențială la diminuarea riscurilor online cu care se pot confrunta copiii. Eventual, aceștia ar putea oferi părinților, copiilor

(viitorilor utilizatori ai Internetului), pe lângă pachetul de servicii Internet, instalarea unor programe-filtre speciale și, eventual, o mică instruire a părinților în acest sens. Proprietarii Internet-cafenelor ar putea de asemenea să se implice în instalarea programelor-filtre la computere și să coopereze în distribuirea materialelor informative pentru copii privind siguranța online. Desigur, instalarea acestor programe-filtre nu va înlătura toate problemele, dar totuși șansele copilului de a se ciocni online cu un conținut violent sau pornografic, evident, s-ar diminua.

- Popularitatea unor site-uri sociale poate fi folosită în scopul prevenirii riscurilor online pentru copiii prin plasarea informației chiar pe banerele acestor site-uri de socializare, care ar promova numărul Liniei Fierbinți în domeniu sau consultării online/prin skype.

Anexe

ANEXA 1. Chestionar pentru copii

	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” Persoana de contact: Viorelia Rusu tel.: (022) 234906, e-mail: vrusu@lastrada.md	Nr. chestionarului <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>															
CHESTIONAR Tema: Siguranța navigării online Dragă prietene, Ai în față o Anchetă, a cărei scop este identificarea unor aspecte de utilizare a Internetului de către adolescenții atât cei de la sate, cât și de la orașe. Te asigurăm că răspunsurile tale sunt confidențiale și anonime. Rezultatele acestei cercetări sunt importante și pentru tine – ele vor ajuta la studierea metodelor sigure de navigare on-line. Completarea Anchetei nu-ți va lua mult timp. Citește atent întrebarea și variantele de răspuns și bifează în pătrățel răspunsul (sau câteva variante de răspuns, dacă se indică), care în opinia ta este corect. MULȚUMESC!																	
Q1. DE OBICEI ÎN CARE INTERVALE DE TIMP ACCESEZI INTERNETUL? <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>8:00 - 14:00</td> <td>14:00 - 22:00</td> <td>22:00 - 08:00</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </table>	8:00 - 14:00	14:00 - 22:00	22:00 - 08:00	☐	☐	☐	Q2. ATUNCI CÂND ACCESEZI, DE OBICEI CÂT TIMP PETRECI ÎNCONȚINUU PE INTERNET? <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Mai puțin de o oră</td> <td>1-2 ore</td> <td>3-4 ore</td> <td>5-6 ore</td> <td>7-8 ore și mai mult</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </table>	Mai puțin de o oră	1-2 ore	3-4 ore	5-6 ore	7-8 ore și mai mult	☐	☐	☐	☐	☐
8:00 - 14:00	14:00 - 22:00	22:00 - 08:00															
☐	☐	☐															
Mai puțin de o oră	1-2 ore	3-4 ore	5-6 ore	7-8 ore și mai mult													
☐	☐	☐	☐	☐													

Q3: ÎN CE SCOPURI AI UTILIZAT INTERNETUL ÎN ULTIMELE 3 LUNI ? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

3.1. Căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă	☐
3.2. Jocuri on-line	☐
3.3. Vizionarea clipurilor video, descărcarea filmelor	☐
3.4. Vizitarea profilului personal pe una din rețelele sociale (de exemplu, Odnoklassniki, Facebook etc.)	☐
3.5. Expedierea/recepționarea mesajelor în regim real (de exemplu Skype, ICQ, Yahoo messenger etc.)	☐
3.6. Expedierea/recepționarea mesajelor e-mail	☐
3.7. Citirea/vizionarea știrilor pe Internet	☐
3.8. Folosirea camerei web	☐
3.9. Vizitarea Chat-room	☐
3.10. Comunicare prin Blog	☐
3.11. Convorbiri telefonice	☐
3.12. Altele (indică)	☐

Q4: CARE DIN ACȚIUNILE MENȚIONATE MAI JOS AI ÎNTREPRINS ÎN ULTIMELE 12 LUNI ? (bifează un singur răspuns pe fiecare linie)

	DA	NU
4.1. Am căutat noi cunoscuți prin Internet	☐	☐
4.2. Am adăugat pe lista prietenilor mei în profilul personal din rețelele de socializare (Odnoklassniki, Facebook etc.) persoane pe care nu le-am întâlnit în realitate	☐	☐
4.3. Am preferat să mă prezint în Internet ca o altă persoană decât sunt în realitate	☐	☐
4.4. Am făcut schimb de date (adresa, numărul de telefon, denumirea instituției de învățământ unde învăț etc.) cu cineva pe care îl cunosc doar comunicând pe Internet	☐	☐
4.5. Am trimis o fotografie de a mea unei persoane pe care am cunoscut-o doar online	☐	☐
4.6. Am trimis secvențe video despre mine unei persoane pe care o cunosc doar din Internet (personal nu ne-am întâlnit)	☐	☐
4.7. Mi s-a întâmplat să fac schimb de complimente online cu persoane necunoscute de sex opus	☐	☐

Q5. PRIN CE CANALE ALE INTERNETULUI COMUNICI CU URMĂTOARELE CATEGORII DE PERSOANE ? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent, pe fiecare linie)

	E-mail	Mesagerie în regim real (de exemplu, Skype, ICQ, etc.)	Rețelele sociale (Odnoklassniki, Facebook etc.)	Chat-room	Alte canale ale spațiului virtual	Nu-mi este caracteristică această situație
5.1. Persoane din alte țări pe care le-ai cunoscut prin Internet și cu care comunică exclusiv prin intermediul Internetului	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.2. Rude aflate peste hotare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.3. Persoane pe care le-ai cunoscut prin intermediul Internetului, recomandate de persoane demne de încredere (familia, rude), pe care le cunoști nemijlocit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.4. Persoane pe care le-ai cunoscut nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q6: DACĂ AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET PERSOANE DIN ALTE ȚĂRI (cu excepția rudelor) ȘI COMUNICI CU ELE EXCLUSIV PRIN INTERNET, CE PROPUNERI ȚI-AU FĂCUT ELE? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

Schimb de contacte (telefon, adresa, e-mail)	Schimb de fotografii personale	Să te întâlnești cu această persoană	Schimb de lincuri/site-uri/ fișiere	Mi-a făcut unele propuneri indecente	Nu mi-au făcut nici o propunere	Altele (indică):	Nu am cunoscut asemenea persoane
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q7: CARE SUNT SUBIECTELE DESPRE CARE COMUNICI CU PERSOANE DIN ALTE ȚĂRI, PE CARE LE-AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET ȘI COMUNICI EXCLUSIV PE ACEASTĂ CALE? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

Cultură, sport, tradiții ale țării cu a cărei reprezentant comunică	Chestii/evenimente ce țin de studii în cadrul gimnaziului/ liceului sau universității	Muzică, foto, jocuri	Chestii (preferințe) ce țin de hobby	Subiecte cu caracter sexual	Relații cu prietenul/ prietena	Alt(e) subiect(e):	Nu comunic cu persoane din alte țări
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q8: TE-AI ÎNTÂLNIT MĂCAR O DATĂ ÎN REALITATE CU CINEVA PE CARE L-AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET ? (cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)

Da	☐	Nu	☐	Nu, dar am avut / am intenția să mă întâlnesc	☐
----	--------------------------	----	--------------------------	---	--------------------------

Q9: DACĂ TE-AI ÎNTÂLNIT MĂCAR O DATĂ ÎN REALITATE CU CINEVA PE CARE L-AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET (cu excepția rudelor), CARE A FOST VÂRSTA ȘI GENUL ACESTEI PERSOANE?

Vârsta: _____	Genul: Masculin ☐ Feminin ☐	Dar din ce țară a fost această persoană? ☐ Țara/țările: _____	Nu m-am întâlnit niciodată cu astfel de persoane ☐
------------------	---	--	---

Q10: DACĂ TE-AI ÎNTÂLNIT MĂCAR O DATĂ ÎN REALITATE CU CINEVA PE CARE L-AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET (cu excepția rudelor), AI SPUS CUIVA DESPRE ACEASTA? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

I-am spus prietenului/prietenei	I-am spus cuiva de vârsta mea	I-am spus unui adult (cu vârsta mai mare de 18 ani) în care am încredere	I-am spus părintelui/părinților	Altcuiva (indică):	Nu am spus nimănui	Nu m-am întâlnit nici odată cu astfel de persoane
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vârsta ta: (ani împliniți):					Genul tău:		
12	13	14	15	16	Alta _____ (indică)	masculin ☐	feminin ☐
☐	☐	☐	☐	☐			
Mediul de reședință:					Localitatea: _____		
urban ☐ rural ☐					Raionul: _____		
Data completării: _____							

ANEXA 2. Ghid de interviu cu profesorii de informatică din școli și educatorii din centrele pentru tineri

ACCESUL COPIILOR LA INTERNET ÎN ȘCOALĂ/CENTRU

1. Calculatoarele din școală/centru sunt conectate la Internet? Cât de des copiii accesează Internetul la școală/centru (zilnic, în fiecare zi etc.)?
Au copiii din școală/centru acces liber la Internet? Care sunt condițiile de acces? Pot copiii accesa Internetul în școală în afara orelor de informatică? Dacă DA, care sunt restricțiile/condițiile de accesare în cadrul/afara orelor?
Care sunt site-urile pe care de obicei le accesează copiii?
2. Cât timp pe zi aproximativ stă în fața calculatorului un copil de 12-16 ani? Care sunt avantajele și dezavantajele utilizării Internetului de către un copil? Cum să echilibrăm această situație?

SITUAȚII ALARMANTE DE NAVIGARE PE INTERNET, RAPORTATE DE COPII

3. Care sunt semnele de avertizare ce credeți că trebuie să pună în gardă un profesor de informatică/educator sau părintele copilului, care accesează activ Internetul?
4. V-au raportat copiii măcar o dată situații din spațiul online care i-au speriat, incomodat sau intimidat? Puteți să descrieți această situație? Cum ați procedat? Cum pot fi protejați copiii ca să poată explora spațiul Internet de sine stătător în siguranță și cu folos?

MONITORIZAREA ȘI FACILITAREA ACCESĂRII SIGURE A INTERNETULUI DE CĂTRE COPII.

ROLUL PROFESORILOR DE INFORMATICĂ ȘI EDUCATORILOR DE LA CENTRELE DE TINERET

5. Ce metode utilizează profesorii de informatică în școli/educatorii din centre pentru tineri spre a monitoriza accesarea în siguranță de către copii a Internetului? Sunt aceste metode eficiente? Cum putem eficientiza procesul de monitorizare a navigării sigure online de către copii din școală/centru? Cunoașteți despre existența unor programe-filtre care protejează copilul în rețeaua Internet de informația negativă și blochează accesul la site-uri pentru adulți și care monitorizează activitatea online a copiilor? Aveți așa filtre în școală/centru? Credeți că ar fi necesar să fie instalate așa filtre în școli/centre pentru tineri?
6. Cum credeți, ce aspecte privind navigarea în siguranță în spațiul Internet trebuie să fie abordate cu copiii? Purtați cu copii discuții privind navigarea sigură online? Cum credeți, elevii trebuie să fie informați în cadrul unor ore speciale despre siguranța navigării online? În opinia Dvs., aceste informații trebuie organizate în afara orelor de informatică sau să fie parte componentă a curriculumului?

ANEXA 3. Interviu individual cu specialiștii

Nr.	Cod interviu	Instituția	Domeniul de activitate
1.	PI - 1 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
2.	PI - 2 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
3.	PI - 3 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
4.	PI - 4 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
5.	PI - 5 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
6.	PI - 6 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
7.	PI - 7 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
8.	PI - 8 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
9.	PI - 9 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
10.	PI - 10 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
11.	PI - 11 - Nord	Liceul teoretic	Profesor informatică
12.	PI - 12 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
13.	PI - 13 - Centru	Liceul teoretic	Profesor informatică
14.	PI - 14 - Sud	Liceul teoretic	Profesor informatică
15.	PI - 15 - Sud	Liceul teoretic	Profesor informatică
16.	PI - 16 - Sud	Liceul teoretic	Profesor informatică
17.	ONG - 1	ONG	Centru/Programe pentru tineri
18.	ONG - 2	ONG	Centru/Programe pentru tineri
19.	ONG - 3	ONG	Centru/Programe pentru tineri
20.	ONG - 4	ONG	Centru/Programe pentru tineri
21.	ONG - 5	ONG	Centru/Programe pentru tineri

ANEXA 4. Focus-grupuri cu copii, utilizatori ai Internetului

Nr.	Cod focus grup	Număr de participanți	Caracteristici	Mediul de rezidență
1.	FG - 1	12	Fete/băieți, vârsta 12 - 14 ani	urban
2.	FG - 2	12	Fete/băieți, vârsta 12 - 16 ani	rural
3.	FG - 3	13	Fete/băieți, vârsta 13 - 14 ani	urban
4.	FG - 4	14	Fete/băieți, vârsta 12 - 16 ani	rural
5.	FG - 5	13	Fete/băieți, vârsta 15 - 16 ani	urban
6.	FG - 6	14	Fete/băieți, vârsta 13 - 16 ani	rural
7.	FG - 7	13	Fete/băieți, vârsta 14 - 16 ani	urban
8.	FG - 8	12	Fete/băieți, vârsta 12 - 15 ani	rural
Total	8	103		

Editia se distribuie gratuit